

Düşük ve Yüksek Gelirli Ailelerin Okul Tercihi ve Memnuniyeti: Nested Logit Model Uygulaması

Emine Önder ¹, Kübra Önder ²

Öz

Çalışmada, düşük ve yüksek gelir grubunda yer alan ailelerin devlet ya da özel okul tercihinde etkili olan sosyoekonomik faktörleri belirlemek, ebeveynlerin çocuğunu eğitim alması için gönderdiği okuldan memnun olup olmama durumunu incelemek ve ailelerin okula yönelik memnuniyet/memnuniyetsizlik durumunu etkileyen unsurları tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak Türkiye İstatistik Kurumu'nun yayınlamış olduğu 2018 yılı "Yaşam Memnuniyeti Araştırması" B mikro veri seti kullanılmıştır. Çalışmanın kapsamını; okul tercihi modelinde 1.939 hanehalkına, okul memnuniyet analizinde ise 2.021 hanehalkına ait veri seti oluşturmaktadır. Çalışmanın analizinde, okul tercihi basamağında iki seviyeli, okul memnuniyeti basamağında ise üç seviyeli Nested (yuvalanmış) Logit modeli kullanılmıştır. Okul tercihi analizi sonucunda; haneye gelir getiren kişi sayısı, hane sorumlusunun medeni durumu, eğitim düzeyi, yaşı ve hane büyüklüğü değişkenlerinin belirleyici olduğu görülmüştür. Memnuniyet analizi sonucunda ise okuldaki eğitim materyallerinin niteliği ve sayısı, okul idaresinin genel yaklaşımı, öğretmenlerin öğrencilere karşı tutumu ve sınıftaki öğrenci sayısı değişkenlerinin devlet veya özel okul memnuniyetinde/memnuniyetsizliğinde belirleyici olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Düşük ve yüksek gelir grubu
Özel okul
Devlet okulu
Okul tercihi
Okul memnuniyeti
Tercih teorisi
Nested (yuvalanmış) logit model

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 04.02.2021
Kabul Tarihi: 18.01.2022
Elektronik Yayın Tarihi: 04.02.2022

DOI: 10.15390/EB.2022.10560

Giriş

Ülkelerin sosyal ve ekonomik olarak kalkınmasının ve gelişmesinin temelini eğitilmiş insan gücü oluşturmaktadır. Bu durum, eğitimin öncelikli hizmetlerden biri olmasına ve kar amacı güdülmeksizin kamusal bir hizmet olarak devlet tarafından yürütülmesine neden olmuştur. Ancak sınırlı finansal kaynaklar ve artan talep, eğitimin finansmanında güçlükler oluşturarak ülkeleri sektörde özelleştirmeye yönlendirmiştir (Ortaç, 2003). Böylece, eğitim sisteminde devlet okullarının yanı sıra özel öğretim kurumları da açılmıştır.

Özel okulların ortaya çıkışı, ebeveynlere devlet ve özel okul arasında tercih yapma imkânı sunmuştur. Ebeveynlerin devlet ve özel okul arasında bir seçim yapması, birçok unsuru birlikte değerlendirmeyi gerektiren karmaşık, dinamik ve çok aşamalı bir süreçtir (Stein, Goldring ve Cravens,

¹ Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Türkiye, eonder@mehmetakif.edu.tr

² Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Türkiye, konder@mehmetakif.edu.tr

2011). Çünkü iktisadi görüşe göre, rasyonel bir tüketici belli bir kısıt altında faydasını maksimize etmeye çalışır (Kelman, 1979; Kirman, 2013). İktisat biliminde “akılsal seçim kuramı” olarak da adlandırılan rasyonel seçim teorisine göre, bireyler sunulan mal ve hizmetler arasından kendilerine en yüksek faydayı sağlayanı tercih etme eğilimindedirler (Kelman, 1979; Kirman, 2013; Wallace ve Wolf, 2004). Dolayısıyla bu kararı verirken ebeveynler, getiri açısından bir faktörün diğer faktörlere göre önemini tartmakla karşı karşıya kalırlar (Goldring ve Haussman, 1999).

Alanyazına göre, ebeveynlerin çocuklarının gitmesini istedikleri okula ilişkin (devlet veya özel) tercihlerinde temel belirleyicilerden biri akademik kalitedir (Altenhofen, Berends ve White, 2016; Beavis, 2004; Figlio ve Stone, 2001; Härmä, 2013; Hausman ve Goldring, 2000; Heyneman ve Stern, 2014; Prieto, Agüero-Valverde, Zarrate-Cardenas ve Maarseveen, 2019; Stewart ve Wolf, 2014). Ebeveynlerin başarılı okulları seçme olasılıkları daha yüksektir (Hastings ve Weinstein, 2008; Kisida ve Wolf, 2010). Özel okullara olan talebin artmasının ana nedeni, devlet okullarına kıyasla özel okulların daha kaliteli olduğuna yönelik ebeveyn algısıdır (Beavis, 2004; Dixon ve Tooley, 2012; Härmä, 2013). Akademik faktörlerin yanı sıra güvenlik de okul seçiminde ebeveynlerin yüksek öncelikleri arasındadır (Hamilton ve Guin, 2006; Rhodes ve DeLuca, 2014; Schneider, Teske ve Marschall, 2000; Stewart ve Wolf, 2014). Örneğin PISA 2018 raporuna göre, okul güvenliği ve hoş bir okul iklimi ebeveynlerin okul seçiminde öne çıkan değişkenlerdir. Raporla, araştırmaya katılan ülkelerin tamamında, okul güvenliği öğrenci başarısından daha önemli seçim kriteri olarak gösterilmektedir (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü [OECD], 2019). Öğretmen kalitesi, sınıf büyüklüğü (Stewart ve Wolf, 2014), öğrenci-öğretmen oranı (Nishimura ve Yamano, 2013) ve öğrencilere daha fazla bireysel ilgi gösterildiğine yönelik ebeveyn algısı ile okul sektörü seçimi arasında net bir bağlantı vardır (Beavis, 2004). Eğitim programının içeriği, özel programların, yani sosyal, sportif ve kültürel faaliyetlerin mevcudiyeti, çeşitliliği ve kullanılabilirliği, okulun fiziki koşulları, okul ve sınıfların hijyenik olması okul tercihi ile ilişkilendirilmektedir (Çelikten, 2010). Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin ebeveynlere yönelik tutumları (Argon ve Akkaya, 2008), okulun eve yakınlığı ebeveynlerin okul seçimi kararlarında çekiciliği artırmaktadır (Altenhofen vd., 2016; Lareau ve Goyette, 2014). Bazı araştırmalara göre ebeveynler, akademik başarıları yüksek okullardan ziyade eve yakın okulları tercih etme eğilimindedir (Hastings, Kane ve Staiger, 2005). Ebeveynler çocuklarının ihtiyaçlarına en uygun okulun o olduğunu düşünüyorlarsa ev ile okul arasındaki uzun mesafeyi göze almaktadırlar (Jacobs, 2011). Öğrenci profilinin, yani okulların ırk/etnik köken veya sosyoekonomik açılardan bileşimi de okul tercihinde önemlidir. Ebeveynler kendi sosyoekonomik profiline benzeyen ailelerin çocuklarının devam ettiği okulları tercih etmektedirler (Bağcı, 2019). Farklı ırktan veya yoksul öğrencilerin oransal yüksekliği okulların tercih edilebilirliğini azaltmaktadır (Neild, 2005; Saporito, 2003). Okulun geleneksel değerlere sahip olma düzeyi, disiplin anlayışı ve dini felsefesi ebeveynlerin okul tercihini etkilemektedir (Beavis, 2004). Örneğin yüksek sosyoekonomik statüdeki ebeveynler, yoksul öğrenci oranının fazla olduğu okullardan kaçınmakta ve genelde kendilerine benzer ırksal yapıya sahip okulları tercih etmektedirler (Neild, 2005; Saporito, 2003).

Her ebeveyn çocuğunun akademik ihtiyaçlarına en uygun okulu seçmek ister. Ancak ebeveynlerin seçenek portföyü, hanenin sosyoekonomik özelliklerine göre değişir. Sosyoekonomik statü, sayı ve çeşitlilik açısından alternatifleri çoğaltarak ya da azaltarak ebeveynlerin okul tercihi kararında etkili olur (Beavis, 2004; Goldring ve Haussman, 1999; Hesapçioğlu ve Nohutçu, 1999; Smedley, 1995; Van Pelt, Allison ve Allison, 2007). PISA raporlarında, sosyoekonomik açıdan dezavantajlı ebeveynlerin çocukları için okul seçerken maliyete çok daha fazla önem verdiklerine yer verilmektedir (OECD, 2019). Yüksek eğitim seviyesine ve yüksek gelire sahip mesleki statüsü yüksek ebeveynlerin çocuklarını özel bir okula gönderme olasılığının daha yüksek olduğu bildirilmektedir (Dimaki, Kaminioti, Kostaki, Psarakis ve Tsourti, 2005). Benzer şekilde mesleki prestiji ve statüsü yükseldikçe ebeveynlerin okul tercihlerinin özel okul lehine olduğu (Rehman, Khan, Tariq ve Tasleem, 2010), gelir düzeyi düşük ve azınlık grupların tercihlerini devlet okulundan yana kullandığı, orta ve üst sınıfın ise özel okulu tercih ettiği ileri sürülmektedir (Bernal, 2005). Ailelerin toplam gelirlerinden çocuğun eğitimine ayrılan miktar arttığında devlet okullarının daha az tercih edildiği belirtilmektedir (Guzman vd., 2008; Keskin ve Bilgin Turna, 2010). Çocuk sayısının fazla olduğu ailelerde çocuğun

doğum sırası ebeveynlerin okul tercihini şekillendirebilmektedir. Bazı araştırmacılara göre çocuğun cinsiyeti de ebeveynlerin okul tercihinde etkilidir. Birçok ülkede ebeveynler, erkek çocuklarının eğitimine daha fazla yatırım yapma eğilimindedir. Özellikle düşük gelirli hanelerdeki kızların erkek kardeşlerine kıyasla özel bir okula erişme imkânı sınırlıdır veya düşük nitelikli bir özel okula gönderilme olasılığı daha yüksektir (De, Majumdar, Samson ve Noronha, 2002; Lerche ve Jeffery, 2003; Srivastava, 2006). Küçüklerle karşılaştırıldığında büyük kız çocuklarının bu açıdan daha dezavantajlı oldukları vurgulanmaktadır (Pushkar, Pal ve Sharma, 2016).

Bir çocuğun devlet okulunda mı, özel okulda mı eğitim alacağı birçok faktörden etkilenmekle birlikte okul seçimi, genellikle ebeveynlerin okul memnuniyetini artırma eğiliminin bir sonucudur (Witte, Sterr ve Thorn, 1995). Birçok araştırmada, okula yönelik ebeveyn memnuniyeti okul seçimi kararının etkili bir yordayıcısı olarak gösterilmektedir (Goldring ve Phillips, 2008; Ham, Johnson, Weinstein, Plank ve Johnson, 2003; Hamilton ve Guin, 2006). İnsanların memnuniyet düzeyi istek, beklenti ve ihtiyaçlarının karşılanma derecesine göre değişir. Sonuçlara ilişkin algı beklentiler ile karşılaştırıldığında ortaya çıkan tatmin memnuniyete, hayal kırıklığı ise memnuniyetsizliğe yol açar. Yüksek memnuniyet, sadece rasyonel bir tercih değil duygusal bir bağ da oluşturur (Kotler ve Keller, 2012). Yüksek memnuniyet; müşterinin bağlılığını sağlayan ve sürdüren (Appleton Knapp ve Krentler, 2006), satın alma ilgisini artıran ve kayıpları azaltan (Anderson, Fornell ve Lehmann, 1994) en önemli unsurdur. Bu doğrultuda düşünüldüğünde ebeveynlerin okul memnuniyetinin okulun hizmet kalitesi ile ebeveyn beklentilerinin uyumuna bağlı olduğu söylenebilir. File, Judd ve Prince (1992) ile Taylor ve Baker'ın (1994) ifade ettiği gibi ebeveynlerin okul memnuniyeti gerek okul etkililiğini ölçmek hususunda gerekse okul seçimi kararlarında kilit bir faktördür. Okul seçimi, genellikle ebeveynlerin okul memnuniyeti düzeyini artırma eğiliminin bir sonucudur (Witte vd., 1995). Ebeveynlerin okulların sunduğu hizmetlerden memnuniyet düzeyleri çocuklarını gönderecekleri okulların seçiminde en etkili değişkendir (Ham vd., 2003). Okuldan memnun olduklarında, ebeveynlerin çocuklarını o okulda tutma ve diğer çocuklarını da aynı okula gönderme olasılıkları daha yüksektir (File vd., 1992; Taylor ve Baker, 1994). Ayrıca, okul seçiminin de memnuniyeti artırdığı (Greene, 2001) ve memnuniyet farklılığının ebeveynlerin doğru seçim yapıp yapmamasından kaynaklandığı vurgulanmaktadır (Bosetti, 2004; Buckley ve Schneider, 2006; Kim ve Hwang, 2014).

Memnuniyetin beklentilerin karşılanma düzeyi ile (Kotler ve Keller, 2012), beklentilerin ise özgeçmiş ve kültürel geçmiş (Carnevale ve Desrochers, 1999) ile ilişkili olduğu göz önünde bulundurulduğunda; bir okula yönelik memnuniyetin ebeveynlerden ebeveyne değişebileceği veya memnuniyette etkili olan faktörlerin görece öneminin farklılaşabileceği söylenebilir. Nitekim bazı araştırmalarda, ebeveynlerin çocuklarının eğitimine yönelik beklenti ve memnuniyetlerinin gelir düzeyine göre farklılaştığı öne sürülmektedir (Badri, Mason ve El Mourad, 2010; Jacob ve Lefgren, 2007; Selim, 2009). Benzer şekilde okul seçiminde de aile geçmişinin önemli rol oynadığı (Kim ve Baek, 2010), okul tercihinde belirleyici olan hane özelliklerinin gelir grubuna göre değiştiği ileri sürülmektedir (Rhodes ve DeLuca, 2014). Bu bağlamda düşünüldüğünde, gelir düzeyine göre gerek özel ve devlet okul tercihini etkileyen hane özelliklerinin gerekse okul memnuniyetinde belirleyici olan faktörlerin farklılaşabileceği öngörülebilir.

Bu öngörü doğrultusunda konuyla ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, okul tercihini etkileyen hane özelliklerinin genellikle gelir grubuna göre bir ayırım yapılmaksızın ele alındığı görülmektedir (Çelikten, 2010; Goldring ve Phillips, 2008; Hesapçioğlu ve Nohuttçu, 1999; Karataş ve Varlık, 2019; Keskin ve Bilgin Turna, 2010; Prieto vd., 2019; Suppramaniam, Kularajasingam ve Sharmin, 2019; Uysal, 2017; Yaacob, Osman ve Bachok, 2014; Zuilkowski, Piper, Ong'ele ve Kiminza, 2018). Son yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde, Bangladeş, Brezilya, Nijerya ve Pakistan gibi ülkelerde yürütülen sınırlı sayıda araştırmada, okul tercihinde etkili olan faktörler üst (Altenhofen vd., 2016) ve alt gelir grubu (Alderman, Orazem ve Paterno, 2001; Perosa ve Dantas, 2017; Ukpör, Ubi ve Okon, 2012) için incelenmiştir. Ancak, bu araştırmalarda hane özelliklerinden ziyade okul tercihinde etkili olan diğer belirleyiciler ele alınmış ve genelinde okul tercihi özel okul ile sınırlı tutulmuştur. Memnuniyet ile ilgili alanyazın tarandığında ise çoğunlukla genele yönelik olarak (Alpaykut, 2017; Badri vd., 2010; Çamlıca,

2016; Friedman, Bobrowski ve Markow, 2007; Selim, 2009) ve düşük gelirli (Chambers ve Michelson, 2020) ebeveynlerin memnuniyetlerini etkileyen faktörleri inceleyen araştırmaların olduğu söylenebilir. Bazı araştırmalarda ebeveyn memnuniyetinin farklı etnik gruplara (Almond, 2013; Friedman, Bobrowski ve Geraci, 2006), sözleşmeli ve devlet okullarına (Oberfield, 2020) göre karşılaştırıldığı görülmektedir. Araştırma kapsamında yapılan taramada, okul tercihinde ve memnuniyetinde etkili olan faktörleri farklı gelir grupları için ayrı ayrı inceleyen bir araştırmaya ulaşılmamıştır. Dolayısıyla, alanyazında bu bağlamda bir boşluğun var olduğu söylenebilir. Friedman ve diğerleri (2006) de bu boşluğa dikkat çekerek gelecekte gelir grubuna göre okul memnuniyetini karşılaştıran ve ebeveynlerin gerçek okul seçimleriyle okul memnuniyetini aynı çalışmada buluşturan araştırmaların yapılmasını önermişlerdir. Bu sebeplerden dolayı araştırmada, düşük ve yüksek gelir grubundaki ailelerin devlet ya da özel okul tercihinde etkili olan sosyoekonomik faktörleri belirlemek, ebeveynlerin çocuğunu eğitim alması için gönderdiği okuldan memnun olup olmama durumunu incelemek ve memnuniyet durumunu etkileyen unsurları tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda, farklı gelir grupları için okul tercihinde önemli olan hane özelliklerindeki farklılıkların ve benzerliklerin belirlenebileceği düşünülmektedir. Ayrıca hem yapılan tercihe yönelik memnuniyetin hem de memnuniyette belirleyici olan faktörlerin yüksek ve düşük gelir grubunda farklılaşp farklılaşmadığı da tespit edilebilir. Bu yönleriyle mevcut çalışmalardan farklılaşan bu araştırmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Alanyazında, ebeveynlerin ne istediklerine ve memnuniyetlerine ilişkin bilgiler, eğitim kalitesini ve okulları iyileştirmenin yollarını keşfetmek olarak kabul edilmektedir (Henderson, 1993). Bu bağlamda düşünüldüğünde araştırma, bir taraftan eğitim sistemi için diğer taraftan tercih edilebilirliklerini yükseltmeleri açısından okullar için veri kaynağı olabilir; özel okullaşma oranını artırmaya yönelik daha odaklı politikaların geliştirilmesine katkı sağlayabilir. Ayrıca araştırma, farklı gelir gruplarının okul tercihi ve memnuniyetiyle ilgili yapılacak tartışmalara ve benzer araştırmalara bilgi kaynağı da olabilir.

Araştırmanın Amacı ve Alt Problemler

Bu araştırmanın amacı, düşük ve yüksek gelir grubunda yer alan ailelerin devlet ya da özel okul tercihinde etkili olan sosyoekonomik faktörleri belirlemek, ebeveynlerin çocuğunu eğitim alması için gönderdiği okuldan memnun olup olmama durumunu incelemek ve ailelerin okula yönelik memnuniyet/memnuniyetsizlik durumunu etkileyen unsurları tespit etmektir. Araştırmada bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

- 1) Düşük ve yüksek gelir grubunda yer alan ailelerin devlet ya da özel okul tercihinde etkili olan sosyoekonomik faktörler nelerdir?
- 2) Düşük ve yüksek gelir grubunda yer alan ebeveynlerin çocuğunu eğitim alması için gönderdiği okula yönelik memnuniyet/memnuniyetsizlik durumunu etkileyen faktörler nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Çalışma, ilişkisel araştırma türlerinden biri olan tahmin modelindedir. Tahmin modelinde, değişkenler arasındaki ilişkiye dayalı olarak bir değişken başka değişkenler tarafından açıklanmaya, bir diğer ifadeyle bir değişkene etkide bulunan veya onu tanımlayan değişkenler saptanmaya çalışılır. Bu modelde değişkenlerin birinden yola çıkılarak diğerinin tahmin edilmesi söz konusudur. Tahminin doğruluğu iki değişken arasındaki ilişkinin düzeyine göre değişir. Değişkenler arasındaki ilişkinin düzeyi yükseldikçe tahminin doğruluğu artar (Frankel ve Wallen, 2006).

Evren ve Örneklem

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) verilerine göre 2018-2019 eğitim öğretim döneminde Türkiye’de okul öncesi, ilköğretim, ortaokul ve lise kademelerinde toplamda 16.529.169 öğrenci öğrenim görmektedir. Bu öğrencilerin 1.440.577’si özel okullarda, 15.088.592’si ise devlet okullarında eğitim almaktadır (MEB, 2020). Çalışmada, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayınlanan 2018 yılı “Yaşam Memnuniyeti Araştırması (YMA)” B mikro veri seti içinde yer alan hanehalkı ve fert veri setleri kullanılmıştır. Çalışmanın analizlerinde kullanılan YMA’nın kapsamını, Türkiye sınırları dâhilindeki

tüm yerleşim yerlerindeki hanehalkları oluşturmakta olup, örneklem hacmi Türkiye toplamı düzeyinde tahmin verecek şekilde tasarlanmıştır (TÜİK, 2020). YMA örneklem hacminin belirlenmesinde iki aşamalı tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. İlk aşamada 100 haneden oluşan bloklar oluşturulmuştur. İkinci aşamada ise birinci aşamayı takiben oluşturulan bloklardan sistematik seçim yöntemi ile örnek adresleri belirlenmiştir. Bu iki aşama sonucunda örnek hacmi 2018 yılı için 5.410 hane olarak hesaplanmıştır. 01 Ocak-31 Aralık 2018 tarihleri arasında örnek hacmindeki hanelerin 4.733'ü ve hanede yaşayan 9.719 fert ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma, hanehalkı ve fert görüşmelerinden elde edilen verilerden derlenmiştir.

Çalışmanın devlet ve özel okul tercihi ayağında, 2018 yılında devlet okullarından ve/veya özel okullardan birinde eğitime (okul öncesi/ilkokul/ortaokul/lise veya dengi eğitim kurumlarında) devam eden hanehalkı ferdi/fertleri var mı? sorusuna evet yanıtı veren 1.939 hane sorumlusundan (çalışmanın bundan sonraki bölümünde hane sorumlusu ifadesi yerine birey kelimesi kullanılmıştır.) elde edilen verilerden yararlanılmıştır. Çalışmanın okul memnuniyet ayağında ise özel/devlet okuluna giden 1.939 hanenin "Almış olduğunuz eğitimden memnun musunuz?" sorusuna evet/hayır cevabını veren toplam 2.021 bireyden elde edilen veriler kullanılmıştır. İki gruptaki katılımcı sayısı arasındaki farklılık, bazı hanelerde birden fazla okuyan çocuğun bulunması ve çocukların gittiği okulların özel ve devlet boyutunda farklılaşmasından kaynaklanmıştır. Bu hane sorumluları "Almış olduğunuz eğitimden memnun musunuz?" sorusuna yönelik ankete özel ve devlet okulu için ayrı ayrı yanıt vermiştir. Dolayısıyla çalışmanın memnuniyet boyutunu, 1.939 haneye yöneltilen ve "Almış olduğunuz eğitimden memnun musunuz?" sorusuna hayır yanıtı veren 641 birey ile aynı soruya evet cevabını veren 1.380 birey oluşturmaktadır.

Veriler ve Elde Edilmesi

Çalışmada, TÜİK tarafından yayınlanan 2018 yılı YMA B mikro veri seti içinde yer alan hanehalkı ve fert veri setleri kullanılmıştır. Bu veriler, kullanım iznine tabidir. Bu nedenle yasal izin için TÜİK'e 01201900000000924 numara ile başvurulmuştur. TÜİK tarafından 2018 yılı YMA B mikro veri setinin çalışmada kullanılmasına izin verilmiştir. Bu doğrultuda temin edilen B mikro veri seti, çalışma kapsamına uygun bir şekilde biçimlendirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri Nested Logit (NL) model kullanılarak analiz edilmiştir. Bireylerin seçimlerinin modellenmesi, birçok disiplinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu disiplinlerde yaygın olarak kullanılan yöntem rassal fayda maksimizasyonu modellerine dayanarak geliştirilen sırasız seçim modelleridir. Sırasız seçim modelleri içinde yer alan Multinomial Logit (MNL) modeli diğer modellere kıyasla daha yaygın kullanılmaktadır (Greene, 2012; Sarrias ve Daziano, 2017). Bu modelin öne çıkmasını sağlayan avantaj, analizin basit olması ve analiz sonucu elde edilen seçim olasılık değerleri ile esneklik değerlerinin yorumlanma kolaylığıdır (Munizaga ve Alvarez-Daziano, 2001). MNL, İlişkisiz Alternatiflerin Bağımsızlığı (Independence from Irrelevant Alternatives-IIA) varsayımına dayanmaktadır (Hausman ve McFadden, 1984). Bu varsayım, çok gerçekçi olmadığı yönünde eleştirilmiş ve bu eleştirilerden kaynaklı olarak MNL uzantılı çeşitli modeller geliştirilmiştir (Anwar, 2012; Silberhorn, Boztuğ ve Hildebrandt, 2007). NL modeli de bu modellerden biridir. NL modeli MNL'nin ötesine geçmek istendiğinde kullanılan kesikli tercih modellerinin özel bir halidir (Train, 2009). İlk olarak Ben-Akiva (1973) tarafından geliştirilen NL modeli, alternatifler arasındaki korelasyonu yakalamak için tasarlanmıştır. Söz konusu model, seçim kümesindeki öğelerin bağımsızlığına izin vermekte ve alternatifleri hiyerarşik bir yapıya kavuşturmaktadır (Ben-Akiva ve Lerman, 1994; Hoffman ve Duncan, 1988; Train, 2009). Ayrıca NL modeli, tüm alternatifleri tek bir seçim kümesinin elemanı gibi ele almak yerine, tercihlerin yuvalanmış seçim kümeleri aracılığıyla gerçekleştirildiğini varsaymaktadır.

Tesadüfi fayda modelinden hareketle oluşturulan NL modelinde, i bireyi, j alternatifini seçerek $U_{ij} = z'_{ij}\theta + \varepsilon_{ij}$; ($j = 1, 2, \dots, J$) faydasını elde etmektedir. Burada U_{ij} , i 'nci bireyin j alternatifine ait fayda değerini; z'_{ij} , j alternatifine ait gözlenebilen özellikleri ve ε_{ij} ise tercihlerin gözlenemeyen özelliklerine göre tesadüfi hata terimini ifade etmektedir.

Modelde, karar biriminin J alternatif arasından kendisine en etkin fayda veya karı sağlayan seçim kümesini tercih ettiği varsayılmaktadır. NL modelinde alternatifler bağımsız ve özdeş Gumbel dağılımına sahip ise fayda z_{ij} 'ye bağlıdır (McFadden, 1974). Dolayısıyla i 'nci bireyin j alternatifini seçme olasılığı aşağıdaki gibidir:

$$P(Y_i = j) = \frac{\exp(z'_{ij}\theta)}{\sum_{j=1}^J \exp(z'_{ij}\theta)} \quad (1)$$

Eşitlik 1'de i 'nci bireyin j alternatifini seçme olasılığı, diğer alternatiflerin özelliklerinden bağımsızdır. Bununla birlikte, alternatifin seçim olasılığı (diğer alternatifler hariç) ilgili alternatifin seçim olasılığına bağlıdır. Bu özellik, IIA varsayımını ifade etmekte olup bu varsayım alternatiflerin hata terimleri ile korelasyonlu olduğu durumda geçersizdir (Hoffman ve Duncan, 1988). IIA varsayımının geçerliliği, Hausman ve McFadden (1984) tarafından alanyazına kazandırılan Klasik Hausman spesifikasyon testi ile sınanmaktadır (Greene, 2012). IIA varsayımının sağlanmadığı durumlarda McFadden (1981) ile Hausman ve McFadden (1984) tarafından geliştirilen NL modeli kullanılmaktadır.

NL modelinde seçimler $[c_1, \dots, c_j] = (c_{1|1}, \dots, c_{j|1}), \dots, (c_{1|L}, \dots, c_{j|L})$ olarak ifade edilmektedir. Seçimler, L ($l = 1, 2, \dots, L$) tane alt gruba bölünebilen J tane alternatif olduğu varsayımı altında gerçekleşmektedir. Ayrıca tercih sürecinin en yüksek fayda sağlanacak şekilde gerçekleştirileceği varsayılmaktadır. Dolayısıyla, modelin matematiksel formu ve i 'nci karar biriminin b yuvasındaki j 'nci alternatifi tercihi etme olasılığı aşağıdaki gibidir (Greene, 2012):

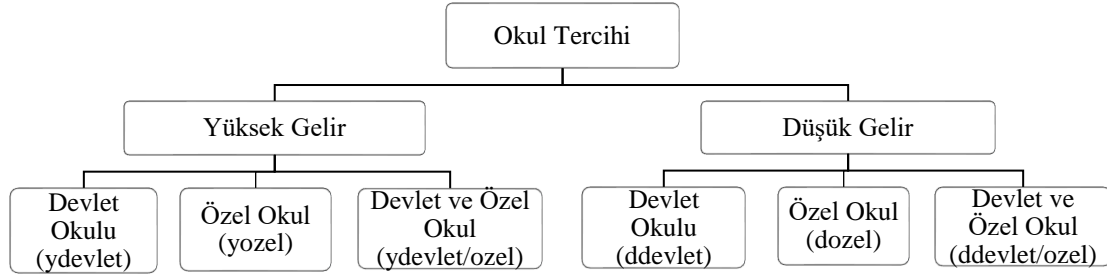
$$P_{ijb} = P_{ij|b}P_b = \left(\frac{\exp(x'_{ij|b}\beta)}{\sum_{j=1}^J \exp(x'_{ij|b}\beta)} \right) \left(\frac{\exp(z'_{ib}\gamma)}{\sum_{l=1}^L \exp(z'_{ib}\gamma)} \right) \frac{\left(\sum_{j=1}^J \exp(x'_{ij|b}\beta) \right) \left(\sum_{l=1}^L \exp(z'_{ib}\gamma) \right)}{\left(\sum_{l=1}^L \sum_{j=1}^J \exp(x'_{ij|b}\beta + z'_{ib}\gamma) \right)}$$

$$P_b = \frac{\exp[\tau_b(z'_{ib}\gamma + IV_{ib})]}{\sum_{b=1}^B \exp[\tau_b(z'_{ib}\gamma + IV_{ib})]} \quad (2)$$

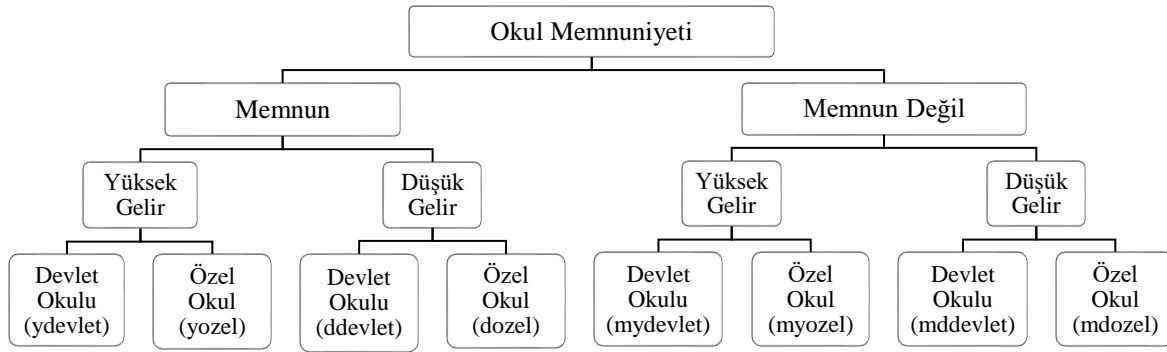
Eşitlik 2'de; i karar birimini, b tercih yuvasını, j yuvadaki alternatifleri, $x_{ij|b}$ karar birimlerinin davranışlarını, z_{ib} tercih gruplarının özelliklerini, IV içeren değeri (inclusive value) ve τ ise içeren değerin parametresini ifade etmektedir.

Herhangi bir b üst grubu (branch) için, içeren değeri (IV): $IV_{ib} = \ln\left(\sum_{j=1}^J \exp(x'_{ij|b}\beta)\right)$ 'dir. İçeren değeri tercihlerin gözlenemeyen özelliklere göre rassal hata terimleri arasındaki korelasyonun ölçümünü vermektedir (Akin, 2002) ve IV parametreleri 0 ile 1 kapalı aralığında değerler almaktadır (McFadden, 1981). NL modelinin analizinde Stata 16.0 (StataCorp, 2019) paket programından yararlanılmıştır. Çalışmada, verilerin istatistiksel anlamlılık durumu $p \leq 0,05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Çalışmada; okul tercihinde etkili olan faktörler Şekil 1’de yer alan iki seviyeli NL modeli ile bireyin çocuğunun eğitim alması için gönderdiği okuldan duyduğu memnuniyet ise Şekil 2’de yer alan üç seviyeli NL modeli kullanılarak analiz edilmiştir.

Şekil 1. Okul Tercihi-İki Seviyeli Nested Logit Modeli

Şekil 2. Okul Memnuniyet-Üç Seviyeli Nested Logit Modeli

Şekil 1’de yer alan NL modelin ilk seviyesinde, ankete katılan bireyler gelir düzeylerine göre yüksek ve düşük gelir grubu olmak üzere iki kategoride ele alınmıştır. Gelir kategorilerinin oluşturulmasında, 2018 yılı kişi başına düşen milli gelir düzeyi dikkate alınmıştır (TÜİK, 2018a). Aylık geliri yaklaşık 3.788TL ve üstü olan haneler yüksek gelir grubunda, bu değer altında yer alan haneler ise düşük gelir grubunda sınıflandırılmıştır. Yüksek ve düşük gelir gruplarının okul tercihleri ise (i) devlet okulları, (ii) özel okul ve (iii) devlet ve özel okul olmak üzere toplamda 6 tercihe sahiptir.

Şekil 1’de sunulan NL modelin analizinde; bireyin sahip olduğu sosyoekonomik faktörlerden yararlanılmıştır. Çalışmada, hane sorumlusunun dışında haneye gelir getiren bireyin varlığı (kukla değişken), hane sorumlusunun çalışma durumu (kukla değişken), hane sorumlusunun çalıştığı kurum/kuruluşun yapısı (kamu veya özel), cinsiyeti, mülkiyet sahipliği (kukla değişken), medeni durumu (bekâr veya evli), hane büyüklüğü, yaşı ve eğitim düzeyi değişkenleri kullanılmıştır. Hane büyüklüğü değişkeni TÜİK’in (2018b) yayınladığı 2018 yılı ortalama hanehalkı büyüklüğü (3,4 kişi) dikkate alınarak ortalama altı ve üstü olmak üzere iki kategoride ele alınmıştır. NL modelinin analizinde yaşanan tekrarlı (iterasyon) sınırlılığından dolayı analizde yer alan yaş ve eğitim değişkenleri de iki kategoride analiz edilmiştir. Yaş değişkeni ankete katılan hanehalkı sorumlularının yaş ortalaması (36 yaş) kullanılarak ortalama altı ve üstü olarak, eğitim değişkeni ise lise ve altı ile yüksekokul ve üstü olmak üzere iki kategoride ele alınmıştır.

Şekil 2’de yer alan NL modeli ise ilk seviyede okul memnuniyet durumuna göre “memnun” ve “memnun değil” olmak üzere iki dala ayrılmıştır. TÜİK tarafından Türkiye geneline uygulanan 2018 yılı YMA soru formunda ailelerin çocuklarını gönderdikleri okullardan memnun olup olmama durumları ile memnun olma ve olmama nedenleri ayrı ayrı sorgulanmıştır. Ankete katılan 1.939 katılımcıdan 1.681’inin çocuğunu devlet okuluna, 176’sının özel okula gönderdiği; 82 hanenin ise hem devlet hem de özel okula giden çocuğunun bulunduğu belirlenmiştir. Devlet ve özel okula giden çocuğu bulunan haneler, devlet ve özel okul memnuniyet durumunu ayrı ayrı cevaplandırmışlardır.

Bu nedenle bu hanelere ait veriler gerek devlet gerek özel okul boyutunda değerlendirmeye alınmıştır. Böylece toplam anket sayısı 2.021'e ulaşmıştır. Bu katılımcılara yöneltilen çocuğunuzu gönderdiğiniz okuldan memnun musunuz sorusuna ise 1.380 katılımcının olumlu cevap verdiği 641 katılımcının ise olumsuz yanıt verdiği görülmüştür. Olumlu veya olumsuz memnuniyete sahip katılımcılar memnun olma veya olmama nedenlerini ayrı ayrı belirtmişlerdir. Bu nedenle çalışmada, okul memnuniyet durumu ile memnun olma ve olmama durumunu etkileyen faktörler ayrı ayrı analiz edilmiştir. Memnuniyet durumuna göre iki kategoriye ayrılan NL modeli daha sonra kendi içinde düşük ve yüksek gelir grubu olmak üzere iki alt kategoriye ayrılmıştır. Gelir alt kategorileri ise tekrar (i) devlet ve (ii) özel okul olmak üzere iki alt basamakta incelenmiştir. Gelir alt kategorisinin oluşturulmasında okul tercihinde olduğu gibi 2018 yılı kişi başına düşen milli gelir düzeyi dikkate alınmıştır.

Hane sorumlusunun okul memnuniyet durumunun araştırıldığı NL modelinin analizinde (Şekil 2) ise *“Okuldaki eğitimin kalitesini beğeniyor musunuz?”*, *“Okuldaki eğitim araçlarının niteliği/sayısı sizce nasıl?”*, *“Okul idaresinin genel yaklaşımından memnun musunuz?”*, *“Öğretmenlerin öğrencilere yaklaşımından memnun musunuz?”*, *“Sınıflardaki öğrenci sayısı nasıl?”*, *“Okulların ısınma, temizlik, aydınlanma vb. koşulları sizce nasıl?”* ve *“Okul ve okul çevresinde güvenlik sizce nasıl?”* sorularına verilen yanıtlar kullanılmıştır.

Çalışmada kullanılan bağımsız değişkenler: Yüksek gelir grubunun devlet okulu tercihi (ydevlet), yüksek gelir grubunun özel okul tercihi (yozel), yüksek gelir grubunun devlet ve özel okul tercihi (ydevlet/ozel), düşük gelir grubunun devlet okulu tercihi (ddevlet), düşük gelir grubunun özel okul tercihi (dozel) ve düşük gelir grubunun devlet ve özel okul tercihi (ddevlet/ozel) olarak tanımlanmıştır. Okul memnuniyet analizinde; düşük gelir grubunda yer alan hanelerin özel okuldan memnuniyeti (dozel), devlet okulundan memnuniyeti (ddevlet); yüksek gelir grubunda yer alanların özel okul memnuniyeti (yozel) devlet okulundan memnuniyeti (ydevlet) olarak ifade edilmiştir. Okul memnuniyetsizlik analizinde ise düşük gelir grubunda yer alan ve özel okuldan memnun olmayanlar (mdozel), devlet okulundan memnun olmayanlar (mddevlet) tanımlanırken; yüksek gelir grubunda yer alan ve özel okuldan memnun olmayanlar (myozel), devlet okulundan memnun olmayanlar ise (mydevlet) olarak tanımlanmıştır.

Bulgular

Hane sorumlusu, çocuğunun eğitim alacağı okul türüne yönelik karar alırken mümkün alternatifler arasında bir tercihte bulunmaktadır. Bireylerin tercih ettiği okula yönelik memnuniyet durumu, alternatiflerine göre belirlenmektedir. Dolayısıyla, okul türü tercihi ve okula yönelik memnuniyet/memnuniyetsizlik durumunun tespitinde alternatifler önemlidir. Bu nedenle, çalışmada yer alan NL modellerinin analizine geçmeden önce hiyerarşinin ikinci seviyesindeki her bir alternatifin seçilme olasılığı değerleri tüm alternatifler için hesaplanmış ve elde edilen sonuçlar Ek 1 ve 2'de sunulmuştur. Analiz sonuçlarına göre okul tercihinde en yüksek seçilme olasılığı değerlerinin yüksek ve düşük gelir grubunda, devlet okullarına ait olduğu tespit edilmiştir. Okula yönelik memnuniyet dikkate alındığında ise her iki gelir grubu için eğitim alınan okula duyulan memnuniyet düzeyinin belirleyici role sahip olduğu ve devlet okullarına yönelik memnuniyet arttıkça devlet okullarının tercih edilme olasılığının yükseldiği tam tersi durumda ise özel okula yönelik seçim olasılık değerlerinin yükseldiği görülmektedir.

1. Okul Tercihine ait Nested Logit Modeli Tahmin Sonuçları:

Hane halklarının okul tercihinde etkili olan faktörler iki seviyeli NL modeli ile tahmin edilmiş ve elde edilen analiz sonuçları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Hane Halklarının Okul Tercihine ait Nested Logit Modeli Tahmin Sonuçları

Alt Dal (Büküm Seviyesi (Twing Level) Denklemi)				
Bağımlı Değişkenler (1-6 Tercih)	ydevlet	yozel	ddevlet/ozel	dozel
Gelir Getiren Kişi (Evet) (kukla)	-0,137	1,967	-0,734	35,323
(z)	(-0,16)	(3,89)*	(-0,05)	(2,68)*
Cinsiyet (Kadın) (kukla)	0,7588	-2,126	-3,483	11,642
(z)	(1,64)	(-1,37)	(-1,32)	(2,10)**
Medeni Durum (Bekâr) (kukla)	-2,691	4,536	-5,484	-35,965
(z)	(-3,77)*	(1,99)**	(-1,68)	(-3,38)*
Eğitim (Yüksekokul ve üstü) (kukla)	0,548	1,256	-0,930	35,280
(z)	(0,70)	(2,62)*	(-0,33)	(3,69)*
Yaş (Ortalamanın Altı) (kukla)	0,666	-0,396	-0,007	-13,541
(z)	(1,92)**	(-0,24)	(-0,00)	(-2,01)**
Hane Büyüklüğü (Ortalamanın altı) (kukla)	0,598	9,562	3,791	31,271
(z)	(1,53)	(2,75)*	(1,87)**	(3,22)*
Üst Dal (Dal Seviyesi (Branch Level) Denklemi)				
Düşük Gelir Grubu (Yüksek Gelir Grubu-Temel sınıf)				
Çalışma Durumu (Evet) (kukla)		1,8675		
(z)		(-4,96)*		
Çalıştığı Kurum/Kuruluş Türü (Özel) (kukla)		-1,498		
(z)		(-5,11)*		
Gelir Getiren Kişi (Evet) (kukla)		1,627		
(z)		(13,61)*		
Hane Büyüklüğü (Ortalamanın Altı) (kukla)		1,352		
(z)		(3,60)*		
Mülkiyet Sahipliği (Evet) (kukla)		0,475		
(z)		(3,97)*		
IV Parametreleri				
Düşük Gelir Grubu	Yüksek Gelir Grubu			
34,890	8,308			
IIA için LR testi (Yüksek Gelir Düzeyi) (iv=1): $\chi^2(2) = 64,04$; olasılık (prob)> $\chi^2 = 0,0000$				
Log-olabilirlik (log likelihood) = -1731,83		Wald $\chi^2(30) = 438,45$ olasılık > $\chi^2 = 0,0000$		
N=11634 (n=1939)				

Not: * ve ** işaretleri sırası ile %1 ve %5 anlamlılık düzeyini ifade etmektedir. Tabloda yer alan IV parametresi içeren değerini, IIA ilişkisiz alternatiflerin bağımsızlığını (Independence from Irrelevant Alternatives), LR, olabilirlik oran testini (Likelihood Ratio Test) ve log-olabilirlik ise tahmin edilen fonksiyonun olasılık değerinin logaritmasını ifade etmektedir.

NL modeli analizde; alt dalda yüksek gelir grubunda devlet/özel okul tercihi, düşük gelir grubunda devlet okulu tercihi temel sınıf olarak; üst dalda ise yüksek gelir grubu temel sınıf olarak kullanılmıştır³.

Tablo 1’de yer alan üst dal NL analiz sonuçları incelendiğinde; denklemde yer alan tüm değişkenlerin $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Analiz sonucuna göre düşük gelir grubunda yer alan bireyin aktif çalışıyor olması okul tercihinin 1,8675 kat daha fazla pozitif yönde etkilemektedir. Hane sorumlusu dışında aile bütçesine ek katkı sağlayan

³ Kullanılan Stata 16.0 paket programı tarafından otomatik olarak belirlenmiştir.

birey(ler)in varlığı da okul tercihini olumlu yönde etkilemektedir. Bu etki yüksek gelir grubuna kıyasla 1,627 kat daha fazladır. Hane sorumlusunun çalıştığı kurum/kuruluşun türü de okul tercihinde etkili olan bir diğer önemli parametredir. Düşük gelir grubunda yer alan ve özel kurum/kuruluşta çalışan hane sorumlusu, diğer gelir grubunda yer alan hane sorumlusuna kıyasla okul tercihini negatif yönde (-1,498) gerçekleştirmektedir. Türkiye ortalamasının altında bir hane büyüklüğüne sahip olma ve mülkiyet sahipliği değişkenleri de okul tercihine olumlu katkı sağlamaktadır. Nitekim ortalamanın altında hane büyüklüğüne sahip bir birey, düşük gelir grubunda olmasına rağmen yüksek gelir grubundaki bireye kıyasla 1,352 kat daha fazla okul tercihinde bulunmaktadır. Aynı durum mülkiyet sahipliği için de geçerli olup, düşük gelir grubunda yer alan bireyin okul tercihini (0,475) olumlu yönde etkilemektedir.

Tablo 1'deki alt dal denklemi tahmin sonuçları incelendiğinde; yüksek gelir grubundaki hanelerin devlet okulu tercihinde; medeni durum ile yaş değişkenlerinin; özel okul tercihinde ise gelir getiren kişinin varlığı, medeni durum, eğitim ve hane büyüklüğü değişkenlerinin istatistiki olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p < .05$). Düşük gelir grubundaki hanelerin devlet/özel okul tercihinde hane büyüklüğü değişkeninin ($p \leq .05$) özel okul tercihinde ise gelir getiren kişi, cinsiyet, medeni durum, eğitim ve hane büyüklüğü değişkenlerinin ($p < .05$) istatistiki olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Alt dal analiz sonuçları işaret açısından incelendiğinde; analizde yer alan tüm değişkenlerin işaret yönünden beklenti ile uyumlu olduğu söylenebilir. Hane sorumlusunun dışında gelir getiren bireyin bulunması yüksek ve düşük gelir grubunda özel okul tercihinde belirleyici role sahiptir. Yüksek gelir grubunda devlet/özel okula kıyasla özel okulun tercih edilme olasılığı 10,967 kat daha fazladır. Düşük gelir grubunda bu olasılık değeri daha da yükselmekte ve özel okulun tercih edilme olasılığı 35,323'lere kadar yükselmektedir.

Cinsiyet değişkeni sadece düşük gelir grubunun özel okul tercihinde belirleyici role sahiptir. Düşük gelir grubunda yer alan kadın hane sorumluları erkeklere kıyasla özel okulu devlet okuluna 11,642 kat daha fazla tercih etmektedir. Eğitim değişkeni de cinsiyet değişkenine paralel bir sonuç vermekte ve düşük gelir grubunda yer alan hane sorumlusunun eğitim düzeyi yükseldikçe özel okulu diğer okul türlerine tercih etmektedir.

Medeni durum değişkeni de okul tercihini etkileyen bir diğer parametredir. Bu parametre, yüksek gelir grubundaki hanelerin devlet ve özel okul tercihini düşük gelir grubundaki hanelerin ise özel okul tercihini etkilemektedir. Etkinin yönü, yüksek gelir grubuna ait özel okul tercihi hariç, tüm gelir gruplarının okul tercihinde negatiftir. Yüksek gelir grubundaki bekâr hane sorumlusu evli hane sorumlusuna kıyasla devlet okulunu diğer okul türlerine göre (2,691 kat) daha az tercih etmektedir. Hane sorumlusu bekâr ve yüksek gelir düzeyine sahipse özel okulu devlet okuluna 4,536 olasılık değeri ile daha fazla tercih etmektedir. Düşük gelir grubunda ise bekâr olan hane sorumlusu, tercihini özel okuldan yana kullanmaktadır ve tercih etme olasılık değeri 35,965'tir.

Hane büyüklüğü değişkeni üst dal grubunda olduğu gibi alt dal grubunda da okul tercihini etkilemektedir. Türkiye ortalamasının altında hane büyüklüğüne sahip ailelerin okul tercihi; yüksek gelir grubunda devlet okuluna kıyasla özel okul yönünde olurken; düşük gelir grubunda ise devlet okulu yerine devlet/özel ve özel okul yönünde gerçekleşmektedir.

Modele ilişkin IV parametreleri incelendiğinde, parametrelerin 1'den büyük olduğu görülmektedir (düşük gelir grubunda: 34,890 ve yüksek gelir grubunda: 8,308). IV parametreleri analiz sonuçlarına göre yerel maksimizasyon koşulları sağlanmaktadır (Boersch-Supan, 1990).

2. Okul Memnuniyet/Memnuniyetsizliğine ait Nested Logit Modeli Tahmin Sonuçları:

Hane sorumlusunun çocuğunu gönderdiği okula yönelik memnuniyet/memnuniyetsizlik durumu üç seviyeli NL modeli ile tahmin edilmiştir. Analizlerde, okul tercihi modelinde olduğu gibi üst dalda yüksek gelir alt dalda ise düşük gelir grubundaki devlet okulu (ddevlet) temel sınıf olarak seçilmiştir. Elde edilen NL modeli analiz sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Okul Memnuniyetine ait Nested Logit Modeli Tahmin Sonuçları

Alt Dal (Büküm Seviyesi (Twing Level) Denklemi)						
Bağımlı Değişkenler (1-4 Tercih)	Okul Memnun			Okul Memnun Değil		
	ydevlet	yozel	dozel	mydevlet	myozel	mdozel
Okuldaki Eğitimin Kalitesi (Evet) (kukla)	0,058	0,463	3,199	-0,593	-0,617	-14,394
(z)	(0,16)	(0,26)	(0,89)	(-1,21)	(-0,11)	(-0,92)
Okuldaki Eğitim Araçlarının Niteliği/Sayısı (Yeterli) (kukla)	0,780	6,269	-13,953	-0,426	-11,649	-76,499
(z)	(1,97)**	(1,85)**	(-1,39)	(-0,52)	(-0,89)	(-1,37)
Okuldaki İdarenin Genel Yaklaşımı (Evet=Kötü) (kukla)	-0,411	0,335	-1,927	1,134	-24,855	-45,456
(z)	(-0,84)	(0,13)	(-0,37)	(1,95)**	(-1,37)	(-1,25)
Öğretmenlerin Öğrencilere Yaklaşımı (Evet) (kukla)	-1,021	7,414	11,696	-0,441	24,592	54,721
(z)	(-1,50)	(1,79)**	(1,39)	(-0,59)	(1,35)	(1,35)
Sınıftaki Öğrenci Sayısı (Kalabalık) (kukla)	-1,137	-6,147	-8,628	1,088	22,678	41,799
(z)	(-2,81)*	(-2,30)**	(-1,23)	(2,16)**	(1,83)	(1,48)
Okulların Isınma. Temizlik. Aydınlanma vb. Koşulları (İyi) (kukla)	0,049	-3,717	-9,320	-0,222	6,601	12,032
(z)	(0,13)	(-1,48)	(-1,14)	(-0,43)	(0,97)	(0,352)
Okul ve Okul Çevresindeki Güvenlik (İyi) (kukla)	-0,266	-0,995	-4,594	0,044	-4,317	4,575
(z)	(-0,77)	(-0,55)	(-1,00)	(0,08)	(-0,06)	(0,36)

Üst Dal (Dal Seviyesi (Branch Level) Denklemi)**Okul Memnuniyeti (Memnun-Temel sınıf)****Düşük Gelir Grubu (Yüksek Gelir Grubu-Temel sınıf)****IV Parametreleri**

Düşük Gelir Grubu	Yüksek Gelir Grubu
11,353	1,534
IIA için LR testi (Yüksek Gelir Düzeyi) (iv=1): $\chi^2(2) = 53,88$; olasılık $> \chi^2 = 0,0000$	
log-olabilirlik = -1319,437 N=5520 (n=1380) Wald $\chi^2(30) = 241,23$ olasılık $> \chi^2 = 0,0000$	

Not: * ve ** işaretleri sırası ile %1 ve %5 anlamlılık düzeyini ifade etmektedir.

Tabloda yer alan IV parametresi içeren değerini, IIA ilişkisiz alternatiflerin bağımsızlığını (Independence from Irrelevant Alternatives), LR, olabilirlik oran testini (Likelihood Ratio Test) ve log-olabilirlik ise tahmin edilen fonksiyonun olasılık değerinin logaritmasını ifade etmektedir.

Tablo 2’de yer alan NL analiz sonuçları incelendiğinde; yüksek gelir grubunun devlet okulu memnuniyetinde, okuldaki eğitim araçlarının niteliği/sayısı ile sınıftaki öğrenci sayısı bağımsız değişkenlerinin aynı gelir grubuna ait bireylerin özel okul memnuniyetinde ise eğitim araçlarının niteliği/sayısı, sınıftaki öğrenci sayısı ile öğretmenlerin öğrenciye yaklaşımı bağımsız değişkenlerinin ($p < ,05$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Düşük gelir grubuna ait alt dal analiz sonucuna göre ise analizde yer alan tüm değişkenler istatistiki olarak anlamlı değildir ($p > ,05$). Hane sorumlusunun okul memnuniyetsizliği alt dalında; yüksek gelir grubunda bulunan hanelerin devlet okullarına yönelik memnuniyetsizliğinde; okul idaresinin genel yaklaşımı ile sınıftaki öğrenci sayısı değişkenleri istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p < ,05$). Düşük ve yüksek gelir düzeyine sahip hanelerin okul memnuniyetsizlik durumunda ise okul memnuniyetinde olduğu gibi tüm bağımsız değişkenler istatistiki olarak anlamlı değildir ($p > ,05$).

İstatistiki olarak anlamlı bulunan değişkenler işaret açısından incelendiğinde, okul memnuniyetinde; yüksek gelir grubunun devlet ve özel okul memnuniyeti alt dalında yer alan eğitim araçlarının niteliği/sayısı bağımsız değişkeninin beklenti ile uyumlu olduğu, diğer bir ifade ile pozitif etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu olumlu etki; devlet okullarında 0,78, özel okullarda ise yaklaşık 6,27'dir. Sınıftaki öğrenci sayısı bağımsız değişkeni de işaret açısından beklenti ile uyumludur. Kalabalık sınıflar gerek özel gerekse devlet okul memnuniyetini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu olumsuz etkinin derecesi devlet okullarında yaklaşık 1,14, özel okullarda ise yaklaşık 6,15'dir. Aynı gelir grubunda olmalarına rağmen bireylerin kalabalık sınıflara vermiş olduğu tepki özel okullarda daha yüksektir. Öğretmenlerin öğrencilere yaklaşımı bağımsız değişkeni sadece yüksek gelir grubunun özel okul memnuniyetinde belirleyicidir ve öğretmenin öğrenciye yaklaşımı okul memnuniyetini olumlu etkilemektedir. Bu etkinin derecesi 7,41'dir. Okul memnuniyetsizliğine ait NL analizi işaret açısından değerlendirildiğinde; yüksek gelir grubunun devlet okulu denkleminde yer alan sınıftaki öğrenci sayısı değişkeni ile okuldaki idarenin genel yaklaşımı bağımsız değişkenleri işaret yönünden beklenti ile uyumlu bulunmuştur. Sınıftaki öğrenci sayısı bağımsız değişkenine ait sonuçlar okul memnuniyeti analiz sonuçlarını destekler niteliktedir. Sınıftaki öğrenci sayısı arttıkça devlet okuluna duyulan memnuniyetsizlik de artmaktadır. Yüksek gelir grubundaki hanelerin devlet okuluna yönelik memnuniyetsizliğinde belirleyici etkiye sahip olan bir diğer unsur da okul idaresinin genel yaklaşımı olup, bu değişkenin etki değeri 1,134'tür.

Okul tercihi NL analizinde olduğu gibi geliştirilen bu analizde de yerel maksimizasyon kriteri karşılanmaktadır. Wald istatistiği olasılık değeri sıfırdır. IV parametreleri 1'den büyüktür ve parametreler sırasıyla 11,35 ve 10,53 değerlerini almaktadır.

Tartışma

Çalışmada, düşük ve yüksek gelir grubundaki ailelerin devlet ya da özel okul tercihinde etkili olan sosyoekonomik faktörleri belirlemek, tercih ettikleri okuldan memnun olup olmama durumunu incelemek ve memnuniyet durumunu etkileyen unsurları tespit etmek amaçlanmıştır. NL modeli analiz sonuçlarına göre; yüksek gelir grubuna kıyasla düşük gelir grubunda bulunan hanelerin okul tercihinde, hane sorumlusunun aktif bir işinin olması, kamu kurumu/kuruluşunda çalışıyor olması, hane sorumlusu dışında aile bütçesine katkı sağlayan bireylerin varlığı, hanedeki birey sayısının Türkiye ortalamasının altında yer alması ve ikamet edilen konutun sahipliği belirleyicidir. Bu değişkenler hane sorumlusunun özel ya da devlet okulu tercihini olumlu yönde etkilemektedir. Hane sorumlusunun çalışma hayatında aktif rol alması ve hane sorumlusu dışında aile bütçesine katkı sağlayan bireylerin bulunması genellikle ailenin toplam gelirinde bir artışa yol açabilir. Bu durum, düşük gelir grubundaki tek çocuklu ailelerin çok çocuklu ailelere kıyasla toplam gelirden okula giden çocuğa ayrılan payı artırabilir ve ailelere okul tercih imkânı sunabilir. Nitekim alanyazın incelendiğinde bazı araştırmaların bu yorumu destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Örneğin Keskin ve Bilgin Turna (2010), ailelerin toplam gelirlerinden okula giden çocuğa ayrılan miktar arttıkça devlet okullarının daha az tercih edilebilir olduğunu belirtmektedir.

Araştırmada hane büyüklüğü bağımsız değişkeninin de okul tercihini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Düşük ve yüksek gelir grubunda ortalamanın altında hane büyüklüğüne sahip aileler, okul tercihini özel okuldan yana kullanmaktadır. Düşük gelir grubunda yer alan düşük gelirli ailelerde birden fazla çocuğun bulunması, tercihin yönünü değiştirmektedir. Bu aileler çocukların bir kısmını özel okula gönderirken diğerlerini devlet okuluna göndermeyi tercih etmektedir. Konu ile ilgili yapılan araştırmalar bulguyu destekler niteliktedir (Kingdon, 1996; Srivastava, 2006). Çocuk sayısının fazla olması durumunda düşük gelirli ailelerde çocuğun cinsiyeti veya doğum sırası çocuğun hangi okula gideceği hususunda belirleyici rol oynamaktadır (De vd., 2002). Dolayısıyla elde edilen analiz sonuçlarının alanyazındaki diğer çalışmalar ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre okul tercihinde belirleyici olan diğer bir unsur ise hanenin konut sahipliğidir (mülkiyet). İkamet edilen konuta sahip olma, aile bütçesine olumlu katkı sağlamaktadır. TÜİK (2018c) tarafından yayınlan Hanehalkı Bütçe Araştırması anketi verileri de bu durumu destekler niteliktedir. 2018 yılı verilerine göre, Türkiye genelinde hanehalklarının tüketim amaçlı yaptığı harcamalar içinde en yüksek pay %24,1 ile konut ve kira harcamalarına aittir. Dolayısıyla mülkiyet sahipliği, toplam hane bütçesinden çocuğun eğitime yapılacak harcama miktarını olumlu yönde etkileyebilir. Araştırmanın bu değişkenlere ilişkin sonucu, okul tercihinin ana belirleyicilerinden birinin gelir olduğu hipotezini destekler niteliktedir (Alderman vd., 2001; Bernal, 2005; Dimaki vd., 2005).

Araştırmada dikkati çeken bir başka husus ise düşük gelir grubunun özel okul tercih olasılığının yüksek gelir grubunun tercih olasılığından yaklaşık 3,5 kat daha fazla olmasıdır. Bunun sebebi, düşük gelirli velilerin okul eğitimini çocukları için tek fırsat olarak algılama eğilimleri olabilir (Kim ve Hwang, 2014). Çünkü aileler genellikle, devlet ve özel okulların eğitim programı aynı olmasına rağmen, özel okulların birçok konuda (akademik başarı, olumlu okul iklimi, sınıf içi etkinlikler, sınavlara hazırlık odaklı eğitim, yabancı dil eğitimi ve sosyal etkinlik) devlet okullarından daha iyi olduğunu düşünmektedir. Nitekim Tooley, Dixon ve Gomathi'un (2007) araştırması bu durumu destekler niteliktedir. Bu araştırmaya göre, ailelerin özel okulu ücretsiz eğitim sunan devlet okullarına tercih etmesinin altında yatan temel neden, ebeveynlerin devlet okullarının başarısız olduğuna yönelik düşüncesidir. Beavis (2004), Dixon ve Tooley (2012) ile Härmä'nın (2013) çalışmalarında da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmacılar, özel okullara olan talebin artmasını, devlet okullarına kıyasla özel okulların daha kaliteli olduğuna yönelik ebeveyn algısına bağlamışlardır. Bu gerekçelerle, araştırmada maliyet gerektirmesine karşın düşük gelirli ailelerin de özel okulları devlet okullarına tercih ettiği ileri sürülmüştür (Alderman vd., 2001).

Araştırmanın bir diğer sonucuna göre hane sorumlusunun cinsiyeti, yüksek gelir grubunun okul tercihinde etkili değilken düşük gelir grubunda da sadece özel okul tercihinde etkilidir. Cinsiyetin düşük gelir grubundaki okul tercihi incelendiğinde, kadınların erkeklere kıyasla özel okul tercihinde bulunduğu görülmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde toplumsal cinsiyet algısı ve ebeveynlerin yaşlılık güvencesi olarak erkek evlatlarını görmesi, kadınların eğitim hakkının engellenmesi ya da onlara yapılan eğitim yatırımların azalması ile sonuçlanabilmektedir. Bu durum, düşük gelir grubundaki kadın hane sorumlularının eğitime yönelik hassasiyetlerini farklılaştırmış olabilir. Bu husus, özel okulların daha kaliteli olduğuna yönelik ebeveyn algısıyla birleşerek düşük gelir grubu kadın hane sorumlularının özel okul lehine tercihte bulunmasına yol açmış olabilir.

Hane sorumlusunun medeni durumu da okul tercihinin etkilemektedir. Hane sorumlusu yüksek gelir grubuna sahip ve bekâr ise özel okulu devlet okuluna tercih etmektedir. Ancak aynı durum düşük gelir grubunda yer alan bekâr hane sorumlusu için geçerli değildir. Düşük gelir grubunda hane sorumlusu okul tercihinin devlet okulundan yana kullanmaktadır. Hane sorumlusunun bekâr olması maddi sorumluluklar boyutunda evlilere kıyasla bireye daha fazla yük getirebilir. Bu durum, düşük gelir grubundaki bekâr hane sorumlularını yüksek gelir grubunda yer alan hane sorumlularına kıyasla okul tercihi bağlamında sınırlandırabilir. Dolayısıyla düşük gelir grubundaki bekâr hane sorumlusu, özel okul tercihi kararını ekonomik açıdan avantajlı olan bekâr hane sorumlusu kadar rahat alamayabilir. Nitekim analiz sonuçlarına göre yüksek gelir grubunda yer alan bekâr hane sorumlusu özel okulu %62,27 olasılık değeri ile devlet okuluna tercih etmektedir.

Hane sorumlusunun okul tercihi kararını etkileyen bir diğer unsur ise eğitim düzeyidir. Eğitim düzeyi yükseldikçe ailelerin çocuklarını devlet okulu yerine özel okula göndermeyi tercih etme olasılığı artmaktadır. Burada dikkat çeken önemli bir husus da düşük gelir grubundaki yüksek eğitimli hanelerin yüksek gelir grubundakilere kıyasla özel okul tercih olasılığının daha yüksek olmasıdır. Araştırmalar ebeveynlerin eğitimi ile çocuklarını özel bir okula gönderme arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir (Dimaki vd., 2005; Goldring ve Phillips, 2008). Ayrıca araştırmalarda, okul seçiminin, okullar hakkında sahip olunan bilgilerin niteliğine ve miktarına göre farklılık gösterdiği de ileri sürülmektedir (Kim ve Hwang, 2014). Düşük eğitim seviyesi, ebeveynlerin okulların nesnel koşulları hakkında doğru bilgiye sahip olmalarına mani olabilir. Daha yüksek eğitim seviyesine sahip

ebeveynlerin; eğitimin öneminin farkında olma, eğitim kazanımlarına daha fazla değer verme, eğitim seçeneklerinin çeşitliliği hakkında bilgi edinme, çocukları için daha iyi eğitim fırsatları arama ve çocuklarının eğitimine yönelik daha bilinçli kararlar ve seçimler yapabilme olasılıkları daha yüksektir. Bu durum araştırmanın bu sonucunun gerekçesi olabilir. Ayrıca, dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye’de de gelir düzeyi hanenin ikamet edeceği yerleşim alanında/semte belirleyici role sahiptir. Ekonomik açıdan dezavantajlı olma, aileleri kentlerin kenar mahallelerinde ya da daha dezavantajlı yerleşim alanlarında ikamet etmeye zorlayabilir. Dünya Bankası (2011) ve OECD (2009) tarafından gerçekleştirilen araştırmalara göre, buldukları yerleşim alanına bağlı olarak okulların eğitim imkânları ve imkânlarının niteliği değişebilmektedir. Dezavantajlı yerleşim alanlarındaki okullarda özellikle insan kaynağı başta olmak üzere fiziki ve teknik kaynaklar açısından nicelik ve nitelik bağlamında yetersizliklerin olduğu belirtilmektedir (Önder, 2016). Tüm bunlar ve devlet okullarının adrese dayalı kayıt alması, düşük gelirli yüksek eğitilmiş hane sorumlularını, çocuklarının eğitimi için devlet okulu dışında alternatif aramaya yöneltmiş ve onların özel okul yönünde tercihte bulunmalarına yol açmış olabilir.

Hane sorumlusunun yaşı da okul tercihinde belirleyici bir unsurdur. Yüksek gelir grubunda genç hane sorumluları devlet okulunu tercih etmektedir. Düşük gelir grubunda ise hane sorumlusunun yaşları ilerledikçe özel okulu devlet okuluna tercih ettiği görülmektedir. Bu durumun nedeni; tecrübe ve yaşamışlığa dayalı olarak yaş ilerledikçe bireylerin önceliklerinin eğitim lehine değişmesi ve buna bağlı ailelerin toplam gelirlerinden okuyan çocuğa ayrılan harcama tutarını artırması olabilir. Araştırma sonuçlarının aksine konuyla ilgili bazı araştırmalarda, ebeveynlerin yaşları arttıkça devlet okullarını daha fazla tercih etme eğilimli oldukları tespit edilmiştir (Härmä, 2013; Keskin ve Bilgin Turna, 2010).

Hane sorumlularının çocuklarını gönderdikleri okuldan memnun olup olmama durumunun analiz edildiği NL modelinde, ebeveynlerin okul memnuniyetinde; *“okuldaki eğitim araçlarının niteliği/sayısı, öğretmenlerin öğrenciye yaklaşımı, sınıftaki öğrenci sayısı”* okuldan memnun olmama durumunda ise *“okuldaki idarenin genel yaklaşımı ile sınıftaki öğrenci sayısı”* değişkenlerinin belirleyici olduğu tespit edilmiştir.

Özel ve devlet okulu memnuniyetinde, okuldaki eğitim araçlarının yeterli ve nitelikli olması yüksek gelir grubunda önemli bir role sahiptir. Ancak bu bağımsız değişkenin okul memnuniyeti üzerindeki etkisi, özel okullarda devlet okullarına göre yaklaşık sekiz kat daha fazladır. Alanyazındaki bazı araştırmalar (Almond, 2013; Friedman vd., 2006) bu sonucu destekler niteliktedir. Örneğin Friedman ve diğerlerine (2006) göre okul kaynaklarının mevcudiyeti, veli memnuniyetinin önemli belirleyicilerinden biridir. Ayrıca, Machin ve Vignoles’in (2004) ifade ettiği gibi ailenin gelir düzeyi, nitelikli eğitim hizmetlerinden yararlanma imkânını farklılaştırmaktadır. Hastings ve diğerlerine (2005) göre ise yüksek sosyoekonomik statü, ebeveynlerin çocukları için niteliği yüksek özel okulları tercih etme olasılığını yükseltmektedir. Hanushek, Kain, Rivkin ve Branch (2007), özel okulları seçen velilerin devlet okullarını seçenlere kıyasla okul kalitesine karşı daha duyarlı olduklarını tespit etmiştir. Yüksek gelir düzeyine sahip ebeveynlerin, okulların eğitimsel yeterliliğine daha fazla önem verme eğilimli oldukları bildirilmektedir (Kim ve Hwang, 2014). Bunun yanı sıra, özel okullara kıyasla devlet okullarının araç gereç, fen ve dil laboratuvarı gibi olanaklar açısından daha yetersiz olduğu (Gürler, 2020), fiziki ve teknik kaynakların niteliği açısından da devlet okulları arasında eşitsizliklerin söz konusu olduğu (Petek ve Önder, 2015) ifade edilmektedir. Toplumsal eşitsizlikler nedeniyle, alt sosyoekonomik tabakadan öğrencilerin eğitim araçlarının niceliği ve niteliği açısından avantajlı okullara erişiminin daha sınırlı olacağı düşünülmektedir. Dünya Bankası (2005) tarafından yapılan araştırma da bu yorumu desteklemektedir. Bu araştırmada, daha iyi donanımlı okullar bulunsa da yoksul çocukların bu okullara kayıt olma şansının olmadığı bildirilmektedir. Yoksul çocuklara hizmet veren okulların öğrenme materyallerin yetersiz olduğu belirtilmektedir. Tüm bu nedenler, eğitim araçlarının yeterliliği ve niteliği açısından yüksek gelir grubu hane sorumlularının özel ve devlet okul memnuniyetini yükseltmiş; aynı gelir grubunda bu değişkene ilişkin okul memnuniyetini özel

okullarda daha da artırmış olabilir. Bu sonucun bir başka olası nedeni ise, yüksek gelir grubundaki ebeveynlerin özel ve devlet okulların eğitim araçlarına yönelik beklentileriyle ilgili olabilir.

Okul memnuniyetinde öğretmenlerin öğrenciye yaklaşımı da etkili bir unsurdur. Bu bağımsız değişken sadece yüksek gelir grubunun özel okul memnuniyetini etkilemekte olup, etki derecesi pozitifdir. Kim ve Hwang'ın (2014) çalışması da öğrenciler ve öğretmenler arasındaki ilişkinin ebeveyn memnuniyetinin güçlü belirleyicisi olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmacılar, öğrenci öğretmen ilişkisinin daha yakın olduğu okullarda ebeveynlerin okul memnuniyetinin artma eğiliminde olduğunu tespit etmişlerdir. Jacob ve Lefgren (2007) göre düşük ve yüksek gelirli ailelerin eğitim beklentileri farklıdır. Yüksek gelirli ailelerde öğretmenin öğrenciye tutumu da okul tercihi nedenidir. Öğretmenlerin öğrencilere yönelik fiziksel veya psikolojik şiddet uygulaması okul değiştirmeye yönelmenin en önemli sebeplerindendir (Bağcı, 2019). Bilindiği gibi özel okullar giderlerini öğrenci velilerinden aldıkları ücretlerle karşıladıkları için varlıklarını sürdürmeleri bir yerde veli memnuniyetine bağlıdır. Bu nedenle, özel okullar öğrenci kaybına neden olabilecek öğretmen yaklaşımına müsamaha göstermeyebilir. Ayrıca, özel okullarda öğretmenin iş garantisi yoktur. İşini kaybetme korkusuyla özel okullarda öğretmenler öğrencilere daha hoşgörülü davranabilir. Bu gerekçeler, yüksek gelir grubundaki hane sorumlularının öğretmenlerin öğrenciye yaklaşımı ile ilgili memnuniyetini özel okullarda daha da yükseltmiş olabilir.

Okul memnuniyetinde etkili olan bir diğer unsur ise sınıftaki öğrenci sayısıdır. Kalabalık bir sınıf genel olarak hane sorumluları tarafından hem özel hem de devlet okulu bağlamında istenmeyen bir durumdur. Bu durum, devlet okullarına kıyasla özel okullarda daha net kendini göstermektedir. Yüksek gelir grubunda bu değişken özel okul memnuniyetinde devlet okullarına göre yaklaşık 5,5 kat daha az olumsuz etkiye sahiptir. Bu sonuç, düşük sınıf mevcudunun ebeveynlerin okul memnuniyetini artırdığını ortaya koyan birçok araştırma tarafından da desteklenmektedir (Alpaykut, 2017; Buckley ve Schneider, 2006; Grady, Bielick ve Aud, 2010). Sınıftaki öğrenci sayısının fazla olması, öğretmenin her bir öğrenciye ayıracağı sürenin, bireysel ilginin azalması ve öğretmen için sınıf hâkimiyetinin zorlaşması anlamına gelir. Kalabalık sınıf mevcudunun etkin bir öğretime engel olma ve işlenen dersin verimliliğini aşağıya çekme olasılığı yüksektir. Konuyla ilgili araştırmalar, bir sınıftaki öğrenci sayısı arttıkça öğrenmenin ve akademik başarının düşeceğini ortaya koymaktadır (Uludağ ve Odacı, 2002). Bu gibi sebeplerden dolayı kalabalık sınıf ortamı hane sorumluları tarafından tercih edilmemektedir. Türkiye'de devlet okullarına öğrenci kabulü, genellikle adrese dayalı olarak yapılır ve devlet okulları sorumluluk alanlarındaki tüm öğrencileri kabul etmek durumundadır. Bu durum, zaman zaman devlet okullarında daha kalabalık sınıfların oluşmasına yol açabilmektedir. Ayrıca, hane sorumlularının devlet okullarının sınıf mevcuduna müdahale etme imkânı da yoktur. Bağcı'ya (2019) göre ise kalabalık sınıf mevcudu, devlet okulundan özel okula doğru oluşan okul değişikliğinin ana nedenlerinden biridir. Bu hususlar, yüksek gelir grubundaki hane sorumlularının sınıftaki öğrenci sayısına ilişkin memnuniyetini yükseltebileceği gibi, yüksek gelir grubundaki hanelerin devlet okullarına kıyasla özel okul memnuniyetini daha olumlu etkilemiş olabilir.

Özel ve devlet okulu memnuniyetsizliği sonuçları incelendiğinde ise, öğrenci sayısının sadece yüksek gelir grubundaki ebeveynlerin okul memnuniyetsizliğinde belirleyici rol aldığı görülmüştür. Araştırmanın bu sonucu, okul memnuniyeti bölümünde belirtilen aynı sebeplerden kaynaklanmış olabilir.

Okul idaresinin genel yaklaşımı da memnuniyetsizlikte belirleyici role sahiptir. Yüksek gelir grubundaki bireylerin devlet okulu idarecilerinin yaklaşımından memnun olmadığı görülmektedir. Yapılan araştırmalar etkili idari liderliğin, aile-yönetici temaslarının, ev ve okul arasındaki iletişimin veli memnuniyeti ile ilişkili olduğunu göstermiştir (Buckley ve Schneider, 2006; Grady vd., 2010). Araştırmanın bu sonucu, okul idaresinin öğrenci ve ebeveyne karşı olumsuz tutumundan kaynaklanabileceği gibi ebeveynin okul idaresinin iç işleyişine yönelik müdahalelerden de ortaya çıkmış olabilir. Ayrıca bu sonuç, yüksek gelirli ebeveynlerin okul yönetiminin iletişime açık olması ve iletişim sürecinde idarenin kendilerini değerli/önemli hissettirmesi beklentisinden kaynaklanmış

olabilir. Nitekim yüksek gelirli ailelerin bu yönde bir beklentiye sahip olduğu Jacob ve Lefgren'in (2007) çalışmasından anlaşılmaktadır.

Sonuç, Öneriler ve Sınırlılıklar

Araştırmanın sonuçları, hanelerin okul tercihlerinin sosyoekonomik ve demografik aile özelliklerine duyarlı olduğunu ve gelir grubuna göre duyarlılık gösteren özelliklerin ve olasılık değerlerinin farklılaştığını göstermektedir. Ayrıca çalışmada; okulun nitelikli eğitim araçlarına sahip olması, kalabalık olmayan sınıf mevcudu, öğretmenlerin öğrenciye karşı olumlu tutumu ile okul yöneticilerinin velilere yönelik yaklaşımının hane sorumlularının okul memnuniyetini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Gelir grubuna ve okulun devlet veya özel olmasına göre hane sorumlusunun bu faktörlere ilişkin memnun olup olmama durumunun etki derecelerinin ve olasılık değerlerinin farklılaştığı saptanmıştır.

Araştırmanın farklı sosyoekonomik düzeye sahip ebeveynlerin devlet ve özel okul tercihi ile okul memnuniyetini anlamak açısından gelecekteki araştırmalar için bir temel oluşturduğu söylenebilir. Ancak sonuçlar değerlendirilirken çalışmanın; i) 2018 yılı YMA B mikro veri seti ile sınırlı olduğu, ii) söz konusu veri setinde okul tercihi verilerinin, eğitim kademesi ayrımı yapılmaksızın ele alındığı ve okul öncesi/ilkokul/ortaokul/lise veya dengi eğitim kurumlarının herhangi birinde devlet ve özel okula devam eden hanehalkı ferdi olup olmadığı yönünde bir soru aracılığı ile toplandığı, iii) YMA verilerinin kent ve kırsal ayrımı yapılmaksızın Türkiye toplam düzeyi için gerçekleştirilmiş olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bu kısıtlardan dolayı araştırma, her bir eğitim kademesi ile kırsal ve kentte ikamet eden hane sorumlusunun okul tercihine ve memnuniyetine dair çok fazla fikir vermeyebilir. Bu sebepten benzer araştırmaların özel okulların yaygın olduğu illerde daha büyük örneklemeler üzerinde farklı eğitim kademeleri için hane sorumlusunun yanı sıra öğrencilerin de görüşüne başvurularak tekrarlanması faydalı olacaktır. Ayrıca anket tekniğinin sınırlılığı nedeniyle ileride yapılacak araştırmalarda, farklı yöntem ve desenler kullanılarak konu daha derinlemesine incelenebilir. Araştırmada okul tercihinde belirleyici olan değişkenler, hane özellikleri ile sınırlı tutulmuştur. Oysaki okul özellikleri de ebeveynlerin okul tercihinde belirleyici role sahiptir. Bu nedenle yapılacak araştırmalarda düşük ve yüksek gelir grubundaki ebeveynlerin okul tercihinde (özel/devlet) belirleyici olan okul özellikleri incelenebilir. Bu araştırma, gelir grubuna göre hane sorumlularının okul memnuniyetini etkileyen faktörlerin yanı sıra bu faktörlerin etki derecelerinin ve olasılık değerlerinin değiştiğini göstermiştir. Bu sonuç, düşük ve yüksek gelir gruplarının eriştikleri özel okullarının nitelik açısından farklılaşabileceğinin bir göstergesi olabilir. Bu nedenle ileride yapılacak araştırmalarda, yüksek ve düşük gelir grubundan öğrencilerin ulaştığı özel okulların eğitim niteliği açısından araştırılması önerilmektedir. Ayrıca, yapılan araştırma sonucunda düşük gelir grubundaki yüksek okul ve üstü eğitim düzeyine sahip hane sorumlusunun, aynı eğitim düzeyine sahip ancak yüksek gelir grubunda yer alan hane sorumlusuna kıyasla özel okul tercih olasılığının 3.5 kat daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu hususun, yapılacak araştırmalarla derinlemesine incelenmesinin alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Akın, F. (2002). *Kadınların işgücüne katılımı ve işteki durum tercihlerinin nested logit model ile analizi*. Uluslararası Ekonomi Kongresi, ODTÜ, Ankara.
- Alderman, H., Orazem, P. F. ve Paterno, E. M. (2001). School quality, school cost, and the public/private school choices of low-income households in Pakistan. *The Journal of Human Resources*, 36(2), 304-326.
- Almond, M. (2013). The great migration: Charter school satisfaction among african american parents. *LUX: A Journal of Transdisciplinary Writing and Research from Claremont Graduate University*, 2(1), 1-14. doi:10.5642/lux.201301.01
- Alpaykut, S. (2017). Öğrenci velilerinin özel okullardan memnuniyet düzeylerinin yapısal eşitlik modeli ile değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32(2), 355-368.
- Altenhofen, S. Berends, M. ve White, T. G. (2016). School choice decision making among suburban, high-income parents. *AERA Open*, 2(1), 1-14.
- Anderson, E. W., Fornell, C. ve Lehmann, D. R. (1994). Customer satisfaction, market share, and profitability: Findings from Sweden. *Journal of Marketing*, 58(3), 53-66.
- Anwar, A. M. (2012). Determinants of modal choice behavior using nested logit model: A journey to work trip in Dhaka City. S. Jahan ve A. Kalam (Ed.), *Dhaka metropolitan area and its planning: Problems, issues and policies* içinde (s. 1-10). <https://www.bip.org.bd/admin/uploads/bip-publication/publication-9/paper/20140427154119.pdf> adresinden erişildi.
- Appleton-Knapp, S. L. ve Krentler, K. A. (2006). Measuring student expectations and their effects on satisfaction: The importance of managing student expectations. *Journal of Marketing Education*, 28(3), 254-264.
- Argon, T. ve Akkaya, M. (2008). Ebeveynlerin okul öncesi eğitime ve okul öncesi eğitim kurumlarına yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(2), 413-430.
- Badri, M. A., Mason, S. E. ve El Mourad, T. (2010). *Determinants of parent's satisfaction with subjects taught and the effects of school factors, parent's demographics and school's characteristics*. International Academy of Business & Public Administration Discipline-2009 Annual Conference, Dallas.
- Bağcı, Z. Ç. (2019). *Özel okul velilerinin okuldan beklentilerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Beavis, A. (2004). Why parents choose private or public schools. *Research Developments*, 12(12), 1-5.
- Ben-Akiva, M. (1973). *Structure of passenger travel demand models* (Doctoral dissertation). Massachusetts Institute of Technology, Massachusetts.
- Ben-Akiva, M. ve Lerman, R. (1994). *Discrete choice analysis: Theory and application to travel demand* (6. bs.). ABD: Cambridge Mass by MIT Press.
- Bernal, J. L. (2005). Parental choice, social class and market forces: The consequences of privatization of public services in education. *Journal of Education Policy*, 20(6), 779-792.
- Boersch-Supan, A. (1990). On the compatibility of nested logit models with utility maximisation. *Journal of Econometrics*, 43(3), 373-388.
- Bosetti, L. (2004). Determinants of school choice: Understanding how parents choose elementary schools in Alberta. *Journal of Education Policy*, 19(4), 387-405.
- Buckley, J. ve Schneider, M. (2006). Are charter school parents more satisfied with schools? Evidence from Washington, DC. *Peabody Journal of Education*, 81(1), 57-78.
- Carnevale, A. P. ve Desrochers, D. M. (1999). *School satisfaction: A statistical profile of cities and suburbs* (ETS Leadership 2000 Series). <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED436597.pdf> adresinden erişildi.
- Chambers, S. ve Michelson, M. R. (2020). School satisfaction among low-income urban parents. *Urban Education*, 55(2), 299-321.

- Çamlıca, C. (2016). KKTC ilkokullarında okul-veli memnuniyeti (Yedi dalga örneği). *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 5(3), 40-49.
- Çelikten, S. B. (2010). *Özel okul velilerinin okul tercihlerini etkileyen faktörler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- De, A., Majumdar, M., Samson, M. ve Noronha, C. (2002). Private schools and universal elementary education. R. Govinda (Ed.), *India education report: A profile of basic education* içinde. New Delhi: Oxford University Press.
- Dimaki, K., Kaminioti, O., Kostaki, A., Psarakis, S. ve Tsourti, Z. (2005). Educational and occupational preferences of high school students in Greece. *Education and Training*, 47(6), 432-446.
- Dixon, P. ve Tooley, J. (2012). A case study of private schools in Kibera: An update. *Educational Management Administration & Leadership*, 40(6), 690-706.
- Dünya Bankası. (2005). *Turkey-education sector study: Sustainable pathways to an effective, equitable and efficient education system for preschool through secondary school education* (Rapor No. 32450). Washington, DC: World Bank. Dünya Bankası. (2011). *Türkiye’de temel eğitimde kalite ve eşitliğin geliştirilmesi: Zorluklar ve seçenekler* (Rapor No. 54131-TR). Washington, DC: World Bank.
- Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü. (2009). *PISA 2009 results: Overcoming social background: Equity in learning opportunities and outcomes (Volume II)*. Paris: OECD Publishing.
- Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü. (2019). *PISA 2018 results (Volume III): What school life means for students’ lives*. Paris: OECD Publishing.
- Figlio, D. N. ve Stone, J. A. (2001). Can public policy affect private school cream skimming?. *Journal of Urban Economics*, 49(2), 240-266.
- File, K. M., Judd, B. B. ve Prince, R. A. (1992). Interactive marketing: The influence of participation on positive word-of-mouth and referrals. *Journal of Services Marketing*, 6(4), 6-14.
- Frankel, J. R. ve Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education* (6. bs.). New York: McGraw-Hill International Edition.
- Friedman, B., Bobrowski, P. ve Geraci, J. (2006). Parents’ school satisfaction: Ethnic similarities and differences. *Journal of Educational Administration*, 45(5), 471-86.
- Friedman, B., Bobrowski, P. ve Markow, D. (2007). Predictors of parents’ satisfaction with their children’s school. *Journal of Educational Administration*, 45(3), 278-288.
- Goldring, E. B. ve Hausman, C. S. (1999). Reasons for parental choice of urban schools. *Journal of Education Policy*, 14(5), 469-490.
- Goldring, E. B. ve Phillips, K. J. R. (2008). Parent preferences and parent choices: The public-private decision about school choice. *Journal of Education Policy*, 23(3), 209-230.
- Grady, S., Bielick, S. ve Aud, S. (2010). *Trends in the use of school choice: 1993 to 2007 (NCES 2010-004)*. Washington, DC: National Center for Education Statistics, Institute of Education Sciences, US Department of Education.
- Greene, J. P. (2001). The hidden research consensus for school choice. P. E. Peterson ve D. E. Campbell (Ed.), *Charters, vouchers and public education* içinde (s. 83-101). Washington, DC: Brookings Institution Press.
- Greene, W. H. (2012). *Econometric analysis* (6. bs.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Guzman, A. B., Castro, B. V., Aquino, K. A., Buenaventura, M. A., Duque, A. C. ve Enriquez, M. L. (2008). Filipino parents' school choice and loyalty. *Educational Research for Policy and Practice*, 7(2), 109-122.
- Gürler, M. (2020). Devlet okuluyla özel okul arasındaki farklar. *Kapadokya Eğitim Dergisi*, 1(1), 1-6.
- Ham, C. L., Johnson, W., Weinstein, A., Plank, R. ve Johnson, P. L. (2003). Gaining competitive advantages: Analyzing the gap between expectations and perceptions of service quality. *International Journal of Value-Based Management*, 16(2), 197-203.

- Hamilton, L. ve Guin, K. (2006). Understanding how families choose schools. J. Betts ve T. Loveless (Ed.), *Getting choice right* içinde (s. 40-60). Washington, DC: Brookings.
- Hanushek, E. A., Kain, J. F., Rivkin, S. G. ve Branch, G. F. (2007). Charter school quality and parental decision making with school choice. *Journal of Public Economics*, 91(5-6), 823-848.
- Härmä, J. (2013). Access or quality? Why do families living in slums choose low-cost private schools in Lagos, Nigeria?. *Oxford Review of Education*, 39(4), 548-566.
- Hastings, J. S. ve Weinstein, J. M. (2008). Information, school choice, and academic achievement: Evidence from two experiments. *Quarterly Journal of Economics*, 123(4), 1373-1414.
- Hastings, J. S., Kane, T. J. ve Staiger, D. O. (2005). *Parental preferences and school competition: Evidence from a public school choice program* (NBER Working Paper No. 11805). Cambridge: National Bureau of Economic Research. <https://economics.yale.edu/sites/default/files/files/Workshops-Seminars/Labor-Public/hastings-050211.pdf> adresinden erişildi.
- Hausman, C. S. ve Goldring, E. B. (2000). Parent involvement, influence, and satisfaction in magnet schools: Do reasons for choice matter?. *Urban Review*, 32(2), 105-121.
- Hausman, J. ve McFadden, D. (1984). Specification tests for the multinomial logit model. *Econometrica*, 52(5), 1219-1240.
- Henderson, R. L. (1993). *Public opinion survey of an extended-suburban school district in central Arkansas with comparison to the 25th annual phi delta kappa/gallup poll of the public's attitudes toward the public schools*. ERIC Database. (ED368040)
- Hesapçioğlu, M. ve Nohutçu, A. (1999). Velilerin özel okul tercihlerini etkileyen faktörler ve okulların reklâm stratejileri. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11, 183-202.
- Heyneman, S. P. ve Stern, J. M. B. (2014). Low cost private schools for the poor: What public policy is appropriate?. *International Journal of Educational Development*, 35, 3-15.
- Hoffman, S. D. ve Duncan, G. (1988). A comparison of choice-based multinomial and nested logit models: The family structure and welfare use decisions of divorced or separated women. *The Journal of Human Resources*, 23(4), 550-562.
- Jacob, B. A. ve Lefgren, L. (2007). What do parents value in education? An empirical investigation of parents' revealed preferences for teachers. *The Quarterly Journal of Economics*, 122(4), 1603-1637.
- Jacobs, N. (2011). Understanding school choice. *Education and Urban Society*, 45(4), 459-482.
- Karataş, S. ve Varlık, S. (2019). Velilerin özel öğretim kurumlarını tercih etmesine etki eden faktörlerin incelenmesi: Ölçek geliştirme çalışması. *Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counselling*, 8(1), 1-15.
- Kelman, M. (1979). *Choice and utility*. United States: University of Wisconsin Law School.
- Keskin, H. D. ve Bilgin Turna, G. (2010). Ailelerin devlet ya da özel okul tercihlerini etkileyen faktörler Rize örneği. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 411-426.
- Kim, J. ve Baek, B. (2010). Determinants of parents' motives in choosing high schools for their children. *The Journal of Korean Education*, 37(3), 5-27.
- Kim, J. S. ve Hwang, Y. J. (2014). The effects of school choice on parental school participation and school satisfaction in Korea. *Social Indicators Research*, 115(1), 363-385.
- Kingdon, G. (1996). The quality and efficiency of private and public education: A casestudy of urban India. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 58(1), 57-82.
- Kirman, M. A. (2013). Rasyonel seçim kuramı. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 22, 66-98.
- Kisida, B. ve Wolf, P. J. (2010). School governance and information: Does choice lead to better-informed parents?. *American Politics Research*, 38(5), 783-805.
- Kotler, P. ve Keller, K. L. (2012). *Marketing management* (14. bs.). New Jersey: Prentice Hall.
- Lareau, A. ve Goyette, K. (2014). *Choosing homes, choosing schools*. New York: Russell Sage Foundation.

- Lerche, J. ve Jeffery, R. (2003). Uttar pradesh: Into the twenty-first century. R. Jeffery ve J. Lerche (Ed.), *Social and political change in uttar pradesh european perspectives* içinde (s. 17-53). New Delhi: Manohar.
- Machin, S. ve Vignoles, A. (2004). Educational inequality: The widening socio-economic gap. *Fiscal Studies*, 25(2), 107-128.
- McFadden, D. (1974). Conditional logit analysis of qualitative choice behavior. P. Zarembka (Ed.), *Frontiers in econometrics* içinde (s. 105-142). New York: Academic Press.
- McFadden, D. (1981). Econometric models of qualitative choice. F. Charles Manski ve D. McFadden (Ed.), *Structural analysis of discrete choice data with econometric applications* içinde (s. 198-272). Cambridge: MIT Press.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). Milli eğitim istatistikleri. Örgün eğitim 2019-2020. <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64> adresinden erişildi.
- Munizaga, M. A. ve Alvarez-Daziano, R. (2001). Mixed logit vs. nested logit and probit models. <https://www.cec.uchile.cl/~dicedet/CI53I/Munizaga%20y%20Alvarez-Daziano.PDF> adresinden erişildi.
- Neild, R. C. (2005). Parent management of school choice in a large urban district. *Urban Education*, 40(3), 270-297.
- Nishimura, M. ve Yamano, T. (2013). Emerging private education in Africa: Determinants of school choice in rural Kenya. *World Development*, 43, 266-275.
- Oberfield, Z. W. (2020). Parent engagement and satisfaction in public charter and district schools. *American Educational Research Journal*, 57(3), 1083-1124.
- Ortaç, R. (2003). Cumhuriyetimizin 80. yılında eğitim harcamaları. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(2), 1-9.
- Önder, E. (2016). Okulların eğitsel kaynakları ve TEOG puanları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(58), 837-848.
- Perosa, G. S. ve Dantas, A. S. R. (2017). The choice of private schools in families from low-income groups. *Educação e Pesquisa*, 43(4), 987-1004.
- Petek, H. ve Önder, E. (2015). Ortaokulların fırsat ve imkân eşitliği açısından değerlendirilmesi (Burdur il örneği). *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(3), 1098-1114.
- Prieto, I. M., Aguero-Valverde, J., Zarrate-Cardenas, G. ve Maarseveen, M. V. (2019). Parental preferences in the choice for a specialty school. *Journal of School Choice*, 13(2), 198-227.
- Pushkar, M., Pal, S. ve Sharma, A. (2016). Absence of altruism? Female disadvantage in private school enrolment in India. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2750291 adresinden erişildi.
- Rehman, N. U., Khan, J., Tariq, M. ve Tasleem, S. (2010). Determinants of parents' choice in selection of private schools for their children in district peshawar of khyber pakhunkhwa province. *European Journal of Scientific Research*, 44(2), 177-187.
- Rhodes, A. ve DeLuca, S. (2014). Residential mobility and school choice among poor families. A. Lareau ve K. Goyette (Ed.), *Choosing homes, choosing schools* içinde (s. 137-166). New York, NY: Russell Sage Foundation.
- Saporito, S. (2003). Private choices, public consequences: Magnet school choice and segregation by race and poverty. *Social Problems*, 50(2), 181-203.
- Sarrias, M. ve Daziano, R. (2017). Multinomial logit models with continuous and discrete individual heterogeneity in R: The gmln package. *Journal of Statistical Software*, 79(2), 1-46.
- Schneider, M., Teske, P. ve Marschall, M. (2000). *Choosing schools: Consumer choice and the quality of American schools*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Selim, S. (2009). 2004 yılında Avrupa Birliği'ne aday olan ülkelerdeki eğitim sisteminden duyulan memnuniyet üzerine bir araştırma. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 10(2), 249-258.

- Silberhorn, N., Boztuğ, Y. ve Hildebrandt, L. (2007). *Estimation with the nested logit model: Specifications and software particularities*. Germany: Humboldt-Universität zu Berlin.
- Smedley, D. (1995). Marketing secondary schools to parents-some lesson from the research on parental choice. *Education Management and Administration*, 23(2), 96-103.
- Srivastava, P. (2006). Private schooling and mental models about girls' schooling in India. *Compare*, 36(4), 497-514.
- StataCorp. (2019). Stata. <https://www.stata.com/> adresinden erişildi.
- Stein, M. L., Goldring, E. B. ve Cravens, X. (2011). Do parents do as they say? Choosing Indianapolis charter schools. M. Berends, M. Cannata ve E. B. Goldring (Ed.), *School choice and school improvement* içinde (s. 105-123). Cambridge, MA: Harvard Education Press.
- Stewart, T. ve Wolf, P. J. (2014). *The school choice journey: School vouchers and the empowerment of urban families*. New York: Palgrave Macmillan.
- Suppramaniam, S., Kularajasingam, J. ve Sharmin, N. (2019). Factors influencing parents decision in selecting private schools in Chittagong City, Bangladesh. *International Journal of Recent Technology and Engineering*, 7(5), 318-330.
- Taylor, S. A. ve Baker, T. L. (1994). An assessment of the relationship between service quality and customer satisfaction in the formation of consumers' purchase intentions. *Journal of Retailing*, 70(2), 163-178.
- Tooley, J., Dixon, P. ve Gomathi, S. V. (2007). Private schools and the millennium development goal of universal primary education: A census and comparative survey in Hyderabad, India. *Oxford Review of Education*, 33(5), 539-560.
- Train, K. E. (2009). *Discrete choice methods with simulation*. ABD: Cambridge University Press.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2018a). Haber bülteni. Dönemsel gayrisafi yurt içi hasıla IV. çeyrek: Ekim-Aralık 2018. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?jsessionid=8WYRf5Lc1qr68ZDJG8ZgspZ0py1T0zRjV6BK2v22zFnyvpRFQdkJ!-976809244?id=30886> adresinden erişildi.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2018b). İstatistiklerle aile 2018. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30726> adresinden erişildi.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2018c). Hanehalkı tüketim harcaması. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Tuketim-Harcamasi-2019-33593> adresinden erişildi.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). Yaşam memnuniyeti araştırması mikro veri seti. https://www.tuik.gov.tr/Kurumsal/PDF_Detay adresinden erişildi.
- Ukpor, C. O., Ubi, I. O. ve Okon, A. E. (2012). Assessment of factors determining parents' preference for private secondary schools in rural communities of cross river state. *Global Journal of Educational Research*, 11(2), 99-106.
- Uludağ, Z. ve Odacı, H. (2002). Eğitim öğretim faaliyetlerinde fiziksel mekân. *Milli Eğitim Eğitim Sanat-Kültür Dergisi*, 150, 18-36.
- Uysal, B. S. (2017). *Velilerin özel okul tercih nedenlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Van Pelt, D. A., Allison P. A. ve Allison, D. J. (2007). *Ontario's private schools: Who chooses them and why?*. Vancouver, BC: Fraser Institute.
- Wallace, R. A. ve Wolf, A. (2004). *Çağdaş sosyoloji kuramları* (L. Elburuz ve M. R. Ayas, Çev.). İzmir: Punto Yay.
- Witte, J. F., Sterr, T. D. ve Thorn, C. A. (1995). Fifth-year report: Milwaukee parental choice program. <http://minds.wisconsin.edu/bitstream/handle/1793/36497/fifthYear.html?sequence=3> adresinden erişildi.

- Yaacob, N. A., Osman, M. M. ve Bachok, S. (2014). Factors influencing parents' decision in choosing private schools. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 153, 242-253.
- Zuilkowski, S. S., Piper, B., Ong'ele, S. ve Kiminza, O. (2018). Parents, quality, and school choice: Why parents in Nairobi choose low-cost private schools over public schools in Kenya's free primary education era. *Oxford Review of Education*, 44(2), 258-274.

Ek 1. Okul Tercihi Modeli Seçim Olasılık Değerleri**Okul Tercihi Üst Dalına Ait Alternatifler**

İndeks	Alternatif Değeri	Etiket	Gözlem	Frekans	Yüzde (%)
1	1	Yüksek Gelir Grubu	5.817	726	37,44
2	2	Düşük Gelir Grubu	5.817	1.213	62,56

Okul Tercihi Alt Dalına Ait Alternatifler

İndeks	Alternatif Değeri	Etiket	Gözlem	Frekans	Yüzde (%)
1	1	ddevlet	1.939	1.135	58,54
2	2	ddevlet_ozel	1.939	41	7,11
3	3	ydevlet	1.939	546	28,16
4	4	ydevlet_ozel	1.939	41	2,11
5	5	dozel	1.939	37	1,91
6	6	yozel	1.939	139	7,17

Seçim Olasılık Değerleri*

Tercih	Etiket	Seçim	p2	p1	Cond p
ydevlet	Yüksek Gelir Grubu	1	0,3407	0,4631	0,7356
ydevlet_ozel	Yüksek Gelir Grubu	0	0,0247	0,4631	0,0534
yozel	Yüksek Gelir Grubu	0	0,0976	0,4631	0,2108
ddevlet	Düşük Gelir Grubu	0	0,4824	0,5368	0,8986
ddevlet_ozel	Düşük Gelir Grubu	0	0,0284	0,5368	0,053
dozel	Düşük Gelir Grubu	0	0,0259	0,5368	0,0482
ydevlet	Yüksek Gelir Grubu	0	0,3407	0,4631	0,7356
ydevlet_ozel	Yüksek Gelir Grubu	0	0,0247	0,4631	0,0534
yozel	Yüksek Gelir Grubu	1	0,0976	0,4631	0,2108
ddevlet	Düşük Gelir Grubu	0	0,4824	0,5368	0,8986
ddevlet_ozel	Düşük Gelir Grubu	0	0,0284	0,5368	0,053
dozel	Düşük Gelir Grubu	0	0,0259	0,5368	0,0482
ydevlet	Yüksek Gelir Grubu	0	0,3407	0,4631	0,7356
ydevlet_ozel	Yüksek Gelir Grubu	0	0,0247	0,4631	0,0534
yozel	Yüksek Gelir Grubu	0	0,0976	0,4631	0,2108
ddevlet	Düşük Gelir Grubu	1	0,4824	0,5368	0,8986
ddevlet_ozel	Düşük Gelir Grubu	0	0,0284	0,5368	0,053
dozel	Düşük Gelir Grubu	0	0,0259	0,5368	0,0482
ydevlet	Yüksek Gelir Grubu	0	0,3007	0,3804	0,7905
ydevlet_ozel	Yüksek Gelir Grubu	1	0,0151	0,3804	0,0396
yozel	Yüksek Gelir Grubu	0	0,0646	0,3804	0,1698
ddevlet	Düşük Gelir Grubu	0	0,5913	0,6195	0,9545
ddevlet_ozel	Düşük Gelir Grubu	0	0,0165	0,6195	0,0267
dozel	Düşük Gelir Grubu	0	0,0115	0,6195	0,0187

Not: * = Gözlem sayısının büyüklüğünden dolayı 1/24 gözleme ait analiz sonuçları tabloda sunulmuştur.

Tabloda yer alan **p2** ve **p1** hiyerarşinin her seviyesinde yer alan her bir alternatifin seçme olasılığını **Cond p** ise her seviyedeki her alternatifin koşullu olasılığını ifade etmektedir.

Ek 2. Okul Memnuniyeti/ Memnuniyetsizliği Modeli Seçim Olasılık Değerleri**Okul Memnuniyeti/Memnuniyetsizliği Üst Dalına Ait Alternatifler**

İndeks	Alternatif Değeri	Etiket	Gözlem	Frekans	Yüzde (%)
1	1	Yüksek Gelir Grubu	4.042	767	37,95
2	2	Düşük Gelir Grubu	4.042	1.254	62,04

Okul Memnuniyeti/Memnuniyetsizliği Alt Dalına Ait Alternatifler

İndeks	Alternatif Değeri	Etiket	Gözlem	Frekans	Yüzde (%)
1	1	ddevlet	2.021	720	35,62
2	2	dozel	2.021	56	2,77
3	3	ydevlet	2.021	446	22,06
4	4	yozel	2.021	158	7,81
5	5	mddevlet	2.021	456	22,56
6	6	mdozel	2.021	22	1,08
7	7	mydevlet	2.021	141	6,97
8	8	myozel	2.021	22	1,08

Seçim Olasılık Değerleri*

Tercih	Etiket	Seçim	p2	p1	Cond p
ydevlet	Memnun	0	0,2335	0,3449	0,3531
yozel	Memnun	1	0,1013	0,3449	0,1468
ddevlet	Memnun	0	0,1783	0,1551	0,4441
dozel	Memnun	0	0,0163	0,1551	0,0559
mydevlet	Memnun Değil	0	0,2005	0,0697	0,3882
myozel	Memnun Değil	0	0,0476	0,0697	0,1118
mddevlet	Memnun Değil	0	0,2095	0,4302	0,454
mdozel	Memnun Değil	0	0,0222	0,4302	0,0459
ydevlet	Memnun	1	0,0919	0,1302	0,3531
yozel	Memnun	0	0,0382	0,1302	0,1468
ddevlet	Memnun	0	0,3284	0,3697	0,4441
dozel	Memnun	0	0,0413	0,3697	0,0559
mydevlet	Memnun Değil	0	0,0657	0,0693	0,4732
myozel	Memnun Değil	0	0,0037	0,0693	0,0267
mddevlet	Memnun Değil	0	0,4195	0,4306	0,4851
mdozel	Memnun Değil	0	0,0128	0,4306	0,0149

Not: *= Gözlem sayısının büyüklüğünden dolayı 1/16 gözleme ait analiz sonuçları tabloda sunulmuştur, Tabloda yer alan **p2** ve **p1** hiyerarşinin her seviyesinde yer alan her bir alternatifin seçme olasılığını **Cond p** ise her seviyedeki her alternatifin koşullu olasılığını ifade etmektedir,